

”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sinä sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.”

Sadutuksesta ja sen yleisyydestä Kemin päiväkodeissa lastentarhanopettajien näkökulmasta

Eveliina Toivanen ja Riina Vierimaa

Opinnäytetyö
Sosiaali-, liikunta-, ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

2015

Sosiaali-, liikunta- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Eveliina Toivanen & Riina Vierimaa	Vuosi	2015
Ohjaaja	Seija Järvi & Sari Leppälä		
Toimeksiantaja	Kemin kaupungin päivähoitopalvelut		
Työn nimi	”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sinä sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” Sadutuksesta ja sen yleisyydestä Kemin päiväkodeissa lastentarhanopettajien näkökulmasta		
Sivu- ja liitemäärä	48+8		

Opinnäytetyömme tavoite on selvittää kuinka usein sekä miten sadutusta käytetään Kemin päiväkodeissa. Keräsimme tutkimusaineiston kyselyiden avulla, jotka lähetimme kahdeksaan Kemin päiväkotiin. Kyselymme oli suunnattu ainoastaan lastentarhanopettajille. Selvitimme kyselyssä muun muassa sadutuksen käyttöä, millaisia menetelmiä he käyttävät sekä minkä ikäisiä lapsia Kemissä sadutetaan. Opinnäytetyössä käsittelemme aikuisen ja lapsen välistä sadutusta päiväkodissa.

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvalitatiivista eli laadullista sekä kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusotetta. Kyselymme sisälsi avo- sekä monivalintakysymyksiä sadutuksesta. Analysoimme tutkimusaineiston teemoittelun avulla.

Kyselyiden vastauksista päättelimme, että sadutuksen käyttö Kemissä on vähäistä. Sadutusta käytetään eniten 2-6- vuotiaiden kanssa. Menetelmä koettiin hyödylliseksi tilanteissa, joissa aikuiset halusivat kartoittaa muun muassa lapsen kielellistä kehittymistä sekä vahvistaessaan lapsen itsetuntoa, sillä sadutuksessa ei ole vääriä vastauksia.

Asiasanat

Sadutus, lapsi, aikuinen, itsetunto, minäkuva, varhaiskasvatus, toimintamallit

Social Services, Health and Sports
Bachelor of Social Services

Author	Eveliina Toivanen & Riina Vierimaa	Year	2015
Supervisor	Seija Järvi & Sari Leppälä		
Commissioned by	Day care services in Kemi		
Subject of thesis	<p>“Tell me a story, just the way you want it, I write it down just the way you tell it to me and in the end I read it to you and then you can change or correct it if you want to.”</p> <p>Storycrafting and the frequency of its use in Kemi’s day care centres told by kindergarten teachers.</p>		
Number of pages	48+8		

The purpose of our thesis is to find out how often and how storycrafting is used in the day care centers in Kemi. The material of our thesis is basically based on enquiry, which we sent to kindergarten teachers of eighth day care centers in Kemi. In the enquiry we asked the teachers, among other things, how often they use storycrafting and how old are the kids which these methods are used with. In our thesis we handle storytelling between adult and child.

In our thesis we use qualitative and quantitative research methods. The enquiry, which our research material is based on, contains open-ended and multiple choice questions about storycrafting and how it is used. We analyze the material through thematic analysis.

Storycrafting is used very rarely in Kemi. Storycrafting is used mostly with 2-6 years old children. Experiences of using storycrafting were that it was most helpful in situations where kindergarten teachers wanted to find out about the children’s linguistic development and when they wanted to raise their self-esteem, because there are no wrong answers when it comes to storycrafting.

Key words Storycrafting, child, adult, self-esteem, self-image, early childhood education, operations model

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	8
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	8
2.2	Tutkimusmenetelmä ja –aineisto	8
2.3	Tutkimuksen tekemisen eettisyys	14
3	SADUTUKSESTA VARHAISKASVATUKSESSA	16
3.1	Lapsen kehityksestä ja varhaiskasvatuksesta	16
3.2	Satujen merkitys varhaiskasvatuksessa	19
3.3	Sadutuksesta menetelmänä	20
3.4	Näin sadutat.....	22
3.5	Erilaiset menetelmät sadutuksessa	24
3.6	Lapsen hyöty sadutuksessa.....	25
4	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	29
4.1	Sadutuksen yleisyydestä Kemin lastentarhanopettajien kertomana	29
4.2	Lasten valmiudet sadutuksessa ja sen soveltaminen eri-ikäisille lapsille	32
4.3	Sadutuksen hyödyt ja käyttömahdollisuudet	35
4.4	Sadutuksen käytön kokemuksia	40
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
6	POHDINTA	45
	LÄHTEET.....	48
	LIITTEET	49

ALKUSANAT

Haluamme kiittää Kemin kaupungin varhaiskasvatusta sekä erityisesti kahdeksaa kyselyyn osallistunutta päiväkotia. Ilman teitä opinnäytetyömme ei olisi onnistunut. Tahdomme myös kiittää ohjaavia opettajiamme, joiden avustuksella saimme opinnäytetyömme valmiiksi.

Kemissä 25.11.2015 Eveliina Toivanen ja Riina Vierimaa

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme käsittelemme sadutusta ja sen yleisyyttä Kemissä. Sadutus on sitä, että lapsi kertoo tarinan aikuiselle, joka kirjaa sen ylös juuri sellaisena kuin lapsi on sen kertonut. Tämän jälkeen satu luetaan lapselle ja lapsi voi muuttaa tai korjata sitä, miten hän haluaa (Karlsson, Levamo & Siukonen 2012, 60). Sadutuksella on monia hyviä vaikutuksia sadutettavalle eli lapselle, mutta siitä on myös hyötyä saduttajalle eli aikuiselle, sillä hän saa arvokasta tietoa sadutettavasta. Opinnäytetyössämme keskitymme siis lastentarhanopettajan ja varhaiskasvatuksen piirissä olevan lapsen väliseen sadutukseen.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi sadutuksen, sillä halusimme saada siitä lisää tietoa ja kartoittaa sen käyttömahdollisuuksia. Halusimme selvittää, kuinka yleistä sadutuksen käyttö on ja ovatko meidän ennakkokäsityksemme sadutuksen käytöstä oikeita. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada aikaan keskustelua Kemien päiväkotien lastentarhanopettajien keskuudessa sadutuksesta ja sen käyttömahdollisuuksista sekä antaa lisätietoa itsellemme ja muille lukijoille sadutuksesta. Halusimme herättää keskustelua, jotta lastentarhanopettajat esimerkiksi, saisivat toisilta uusia ideoita sadutuksen käyttöön. Rajasimme aiheen sadutuksen käyttöön Kemien varhaiskasvatuspalveluissa ja siihen, kuinka se vaikuttaa lapseen. Teoria osuudessa käsittelemme sadutusta, sen käyttö mahdollisuuksia ja hyötyjä lapselle.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullista sekä määrällistä tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineiston keruumenetelmänä käytimme kyselyä, joka sisälsi niin avo- kuin monivalintakysymyksiä. Kyselyiden analysoinnissa käytimme teemoittelua. Kyselymme oli ryhmäkysely, eli vastaajat vastasivat yhdessä yhdelle kyselylomakkeelle. Se suunnattiin päiväkotien lastentarhanopettajille. Valitsimme kohde-ryhmäksi lastentarhanopettajat, koska voimme itsekin työskennellä tulevaisuudessa lastentarhanopettajina ja koska he vastaavat päiväkotien pedagogisesta kasvatuksesta – sadutuksen käytöstä. Aineiston analysointimenetelmäksi valitsimme teemoittelun. Jaoimme vastaukset teemoihin kyselylomakkeen kysymys-

ten avulla, jonka pohjalta lähdimme rakentamaan analyysiä. Tutkimuskysymyksemme ovat: Miten ja kuinka usein sadutusta käytetään työvälineenä Kemin päiväkotien arjessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössämme on miten ja kuinka usein sadutusta käytetään työvälteenä päiväkodin arjessa. Meidän käsityksemme mukaan sadutus ei ole niin yleistä, kuin sen voisi kuvitella olevan. Olemme huomanneet esimerkiksi työharjoitteluissamme, että sitä käytetään hyvin vähän tai ei ollenkaan. Haluamme selvittää opinnäytetyössämme, miksi osa päiväkodin työntekijöistä ei käytä sadutusta. Toivomme opinnäytetyömme työstämisen ohella, että käsityksemme sadutuksen käytön yleisyydestä paranee. Olisi hienoa, jos opinnäytetyömme muistuttaisi Kemin päiväkodintyöntekijöitä sadutuksen mahdollisuuksista ja hyödyistä, esimerkiksi lapsen kielen ja minäkuvan kehittymisessä. Toivoisimme, että lastentarhanopettajat eivät ajattelisi sadutusta ongelmalliseksi. Ongelmia voivat luoda erilaiset haasteet lapsiryhmissä, kuten suuret lapsiryhmät, ajankäytön rajallisuus sekä tietämättömyys sadutuksen käyttömahdollisuuksista. Tavoitteenamme on herättää keskustelua sadutuksen käytöstä päiväkodin työntekijöiden kesken, että se ei ole esimerkiksi vaikeaa, monimutkaista tai paljon aikaa vievää. Sadutus voi olla helposti muokattavissa jokaiselle ryhmälle ja käyttäjälle sopivaksi.

2.2 Tutkimusmenetelmä ja – aineisto

Opinnäytetyön työstämisen aloitimme siten, että meillä oli molemmilla kiinnostus tehdä saduista tai sadutuksesta opinnäytetyö. Sen jälkeen aloimme yhdessä miettiä, mikä aiheemme voisi olla. Kun olimme päättäneet aiheen, aloimme etsiä tietoa sadutuksesta ja tämän jälkeen rajasimme opinnäytetyömme aiheen lopullisesti. Päätimme, että teemme kyselyn lastentarhanopettajille. Katsoimme myös erilaisia tutkimuksia aiheesta ja huomasimme, ettei sadutuksen yleisyydestä ole tehty opinnäytetöitä tai tutkimuksia paljoa. Sadutuksen tutkimukset ovat kohdis-

tuneet usein esimerkiksi kertomaan sadutuksen hyödyistä tai käyttömahdollisuuksista, esimerkiksi erilaisissa vaikeissa tilanteissa. Erilaisia tutkimuksia olivat esimerkiksi, Ulla-Maija Grönroosin ja Laila Harjun Proseminarityö aiheesta ”Saduttaminen erityisen tuen tarpeessa olevien lasten interventiona” tai Sanna-Maaria Tornivaaran pro gradu ”Sit mä haluaisin et sä kertoisit mulle sadun – Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus päiväkodin sadutustuokioissa”.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen sekä kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimusmenetelmän yhdistelmä. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen yhtenä piirteenä korostuu esimerkiksi kohteen eli lastentarhanopettajien merkitykseen, esiintymis ympäristöön ja ilmaisuun liittyvät näkökulmat. Laadullisella tutkimusmenetelmällä saadaan henkilökohtaisempia vastauksia kuin määrällisen tutkimusmenetelmän avulla. Määrällinen tutkimusmenetelmä eli kvantitatiivinen menetelmä on tutkimustapa, jossa tutkittavaa asiaa sekä niiden ominaisuuksia kuvataan numeerisesti. Määrällinen tutkimusmenetelmä vastaa kysymyksiin; kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. Tutkija saa menetelmän avulla aineiston numeroina tai hän järjestee sen numero muotoon. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tulokset esitellään aina numeroina. Tutkijan tulee tulkita ja selittää olennainen numerotieto sanallisesti sekä hänen tulee osata kuvata millä tavalla asiat liittyvät tai eroavat toisistaan. Määrällisen tutkimusmenetelmän tavoitteita on tuloksia ennakoivan tutkimusongelman muotoilu, teorian hyödyntäminen tutkimuksessa sekä asioiden välisten erojen löytäminen ja niiden selittäminen. (Vilkka 2007, 14, 18 & Jyväskylän yliopisto 2015.)

Opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselyä (Liite 2). Kyselyn toteutuksen aloitimme siten, että mietimme, mikä meitä sadutuksessa kiinnostaa ja miten haluamme kyselymme toteuttaa. Aloimme selvittää vastauksia tutkimuskysymyksiimme kyselyn avulla. Kyselyyn muodostui lopulta 13 kysymystä, joiden avulla saimme vastauksia meitä kiinnostaviin aiheisiin ja tutkimuskysymyksiin. Kyselymme sisälsi monivalintaisia- ja avokysymyksiä.

Kyselyn halusimme tehdä ainoastaan Kemin lastentarhanopettajille, koska tulimme tulevaisuudessa itsekin työskentelemään lastentarhanopettajina ja he vastaavat päiväkodin pedagogisesta kasvatuksesta. Halusimme rajata kyselyn toteuttamisen vain yhteen kaupunkiin, vaikka aluksi ajattelimme, että olisimme lähettäneet kyselyn myös Oulun päiväkotien lastentarhanopettajille. Aluksi ajattelimme, että vertailemme Kemin ja Oulun päiväkotien vastauksia keskenään, mutta huomasimme kuitenkin, että vertailukohteita syntyi myös Kemin päiväkodeista. Valitsimme Kemin sen vuoksi, että lupien saaminen olisi helpompaa. Kemissä ei ole yksityisiä päiväkoteja, joita Oulussa taas on runsaasti, joten tutkimuslupa kysyttiin yhdeltä päivähoidon johtajalta.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen soitimme päiväkotien johtajille, joita on Kemissä kuusi kappaletta 11 päiväkodissa. Soitimme päiväkotien johtajille toukokuun lopussa, sillä luulimme päiväkotien olevan auki juhannukseen saakka. Huonon ajoituksemme vuoksi päiväkotien johtajat antoivat luvan lähettää kyselyt ainoastaan kuuteen päiväkotiin. Olimme kuitenkin tyytyväisiä tähän, sillä ajoituksemme oli huono ja ajattelimme, että näistä päiväkodeista löytyy vertailukohteita toisilleen, kun analysoimme vastauksia. Heinäkuun ensimmäinen päivä menimme hakemaan postista kyselyiden vastauksia. Pettymykseksemme kyselyihin oli vastannut vain yksi päiväkoti. Epätoivo meinasi iskeä, mutta päätimme sitten, että yritämme uudelleen heti elokuun alussa, jolloin päiväkodit aukeavat kesäloman jälkeen. Tällä välin työstäisimme opinnäytetyömme teoreettista pohjaa.

Elokuussa soitimme pari päivää päiväkotien aukeamisen jälkeen uudelleen päiväkotien johtajat läpi ja päätimme, että viemme kyselyt henkilökohtaisesti paikan päälle sekä hakisimme kyselyt päiväkodeista itse parin viikon kuluttua. Tällä tavoin tekisimme kasvojamme tutuiksi ja motivoisimme lastentarhanopettajia vastaamaan kyselyymme. Päiväkodeista kahdeksan suostui vastaamaan kyselyymme. Halusimme kuulla työntekijöiden omia mielipiteitä ja näkemyksiä sadutuksesta, joka tarkoittaa sitä, että kyselyssämme oli avokysymyksiä. Lastentarhanopettajat vastasivat yhdessä kyselyyn ja toivoimme, että yhdessä vastaaminen lisäisi keskustelua ja voisi tuoda uusia ideoita sadutuksen käyttöön vastaajien kesken. Toinen kyselyn lähetys kerta onnistui paljon paremmin ja saimme

tarpeellisen määrän vastauksia analyysin ja aineiston valmistamiseksi. Veimme kyselyt yhteensä kahdeksaan päiväkotiin, joista saimme yhteensä 23 lastentarhanopettajan vastaukset. Tarkoituksemme oli alun perin viedä kyselyt jokaiseen Kemin 11 päiväkotiin.

Kysely on aineiston keruu menetelmänä tehokas. Se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Kyselyn etuna pidetään myös sitä, että sen avulla pystytään keräämään laaja tutkimusaineisto: tutkimukseen voi saada helposti mukaan monta henkilöä ja siinä voidaan kysyä monia asioita samanaikaisesti. Hyvin suunniteltu kyselylomake on helppo käsitellä analysoitavaan muotoon. Kyselyn aikataulutus ja kustannukset ovat myös mahdollista arvioida melko tarkasti. Tämän tyyliin tiedonkeräämismenetelmiin on kehitelty analyysi ja raportointi muodot, joiden avulla tutkijan on helppo tutkia aineistoa, eikä hänen tarvitse kehitellä uusia analyysitapoja. Vaikka tutkijalla on käytössään valmiiksi kehitellyt menetelmät aineiston tutkimiseen, voi siinä silti esiintyä ongelmia. Vaikka kyselytutkimuksessa on paljon hyviä puolia, löytyy siitä myös huonoja puolia. Kyselyä pidetään usein pinnallisena vastausten osalta. On myös mahdotonta tietää, ovatko vastaajat vastanneet totuuden mukaisesti kysymyksiin sekä ovatko kysymysten vastausvaihtoehdot olleet oikeanlaisia vastaajan näkökulmasta. Kyselylomakkeen laatiminen vaatii myös tutkijalta tietoa, taitoa ja aikaa. Valitettavasti tutkijan panoksesta huolimatta, kaikki eivät vastaa kyselyyn. Vastaajien vähyys riippuu vastaaja joukosta sekä kyselyn aihepiiristä. Kyselyä laatiessa tuleekin pohtia tarkasti kenelle kyselyn lähettää. Rajaamattomassa vastausjoukossa kyselyyn vastanneiden määrä saattaa jäädä hyvin pieneksi. Jos vastaajat on rajattu esimerkiksi lastentarhanopettajiksi ja aihe liittyy heidän työhönsä, on vastaajien prosentti paljon suurempi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195–196.)

Kyselylomakkeen kysymykset voidaan muotoilla monella eri tavalla. Yleisimpiä ovat nämä kolme muotoa: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkoihin perustuvat kysymystyypit. Avoimilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä joihin vastaaja saavat itse kirjoittaa omin sanoin vastauksen, kun taas monivalintakysymyksissä vastaajan tulee valita vastausvaihtoehdoista omiin aatteisiin sopivin vastaus. Asteikkoihin perustuvat kysymystyypit ovat sellaisia,

joissa tutkija esittää väittämän ja vastaaja valitsee asteikolta sopivan kohdan, esimerkiksi täysin samaa mieltä tai täysin eri mieltä. Valitsimme opinnäytetyöme kyselyihin monivalintakysymykset sekä avoimet kysymykset. Valitsimme nämä kysymysmuodot, koska yhdessä ne mahdollistavat monipuolisten vastausten saannin. Avokysymykset antavat vastaajalle tilaa ilmaista asia omin sanoin, jolloin saamme monipuolisempia vastauksia. Monivalintakysymykset taas nopeuttavat kyselyyn vastaamista, joka on vastaajan näkökulmasta hyvä asia. Valitsimme monivalintakysymyksiksi ne kysymykset, joihin uskomme tietävän, mitä vastaajat vastaavat, esimerkiksi minkä ikäisiä lapsia he ovat saduttaneet. Avokysymyksiksi valitsimme sellaiset kysymykset, joihin halusimme vastaajien omia näkemyksiä asiasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198–200.)

Itse lomakkeen valmistelussa tulee huomioida monia asioita. On tärkeää muistaa selkeys. Kysymysten tulisi olla suunniteltu niin, että jokainen vastaaja ymmärtäisi ne samalla tavalla. Kysymysten tulisi olla lyhyitä, koska silloin niitä on helpompi ymmärtää. Kannattaa kysyä vain yhtä asiaa kerrallaan, koska vastaajan voi olla vaikea vastata kahteen kysymykseen yhtä aikaa. Kysymysten järjestyksellä ja määrällä on merkitystä sekä sanojen valinnalla ja käytöllä. Kyselyä laatiessa kannattaa unohtaa ammatillinen sanasto. Kysymykset tulee kirjoittaa yksinkertaisella kielellä, jotta kaikki ymmärtäisivät kysymykset. Lomaketta laatiessa tulee muistaa, että vastaajan tulee olla mahdollisimman helppo täyttää se. Vastauksille tulee jättää tarpeeksi tilaa, jotta vastaajan on helppo vastata. Lomakkeen ulkonäkö on tärkeää, sillä huoliteltu ulkonäkö tuo lomakkeelle luotettavuutta. Kyselylomakkeen mukaan on hyvä liittää lähetekirje. Kirjeessä kerrotaan kyselyn tarkoituksesta ja tärkeydestä, merkityksestä vastaajalle sekä rohkaistaan vastaamaan. Kirjeessä on mainittava palautuspäivä, sekä vastaus kirjekuoresta jos sellainen on liitetty kyselyyn mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 202–204.)

Kysely on yksi monista tavoista kerätä aineistoa. Se on yksi survey-tutkimuksen keskeisin menetelmä. Survey-tutkimuksella tarkoitetaan kyselyä, haastattelua ja havainnoinnin muotoja, joissa aineisto kerätään täsmälleen samoja kysymyksiä

käyttäen ja jossa vastaajat muodostavat ryhmän tietynlaisesta perusjoukosta ihmisiä. Aineisto, joka kerätään survey-tutkimuksen menetelmien avulla, käsitellään yleensä kvalitatiivisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 193–194.)

Laadullisen menetelmän valitsimme, koska halusimme laadukkaita vastauksia, jotka herättäisivät keskustelua lastentarhanopettajien kesken. Avokysymysten avulla toivoimme myös, että saisimme mahdollisimman monipuolisia vastauksia päiväkodeilta. Lisäsimme myös määrällisiä kysymyksiä kyselyymme, jotta kyselyyn vastaaminen nopeutuisi. Ymmärrämme, ettei lastentarhanopettajilla ole aina ylimääräistä aikaa työpäivän aikana. Ajallisesti meidän mielestämme oli kannattavampaa lähettää kyselyt, koska se mahdollisti sen, että lastentarhanopettajat pystyivät vastaamaan siihen silloin kun heillä oli aikaa. Kysely mahdollisti myös meille sen, että saimme vastauksia mahdollisimman paljon samanaikaisesti. Kyselyn avulla saimme monipuolisempia vastauksia, koska he saivat palata lisäämään siihen vastauksia jos halusivat – ainakin siihen saakka kunnes haimme kyselyt pois.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analysointiin on olemassa monenlaisia tapoja, esimerkiksi teemoittelu ja tyypittely. Oman aineistomme analysointi tavaksi valitsimme teemoittelun, koska näin saimme parhaimman näkemyksen siitä, miten sadutusta käytetään. Pystyimme jakamaan vastaukset samankaltaisiin ”vastaus pinoihin” ja näin päätellä, esimerkiksi miten ja miksi sadutusta käytetään Kemmin päiväkodeissa. Teemoittelu antaa parhaimman mahdollisuuden vertailla vastauksia keskenään sekä helpoimman tavan koostaa vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa aineistosta esiin tutkimusongelmaa selventäviä teemoja. Aineistosta voidaan myös poimia keskeisimmät asiat ja esittää ne koottuna kokoelmaksi erilaisia kysymysasetteluja. Aineistosta on ensin löydettävä ja vasta sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta tärkeät ja olennaiset asiat. Vastausten vertailun ja tarkastelun avulla koostimme vastaukset opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1996, 123–124, 135–136.)

Elokuun jälkeen aloimme analysoida vastauksia. Lähdimme analysoida vastauksia siten, että jaoin vastaukset kummallekin puoleksi. Kirjoitimme kumpainkin vastaukset puhtaaksi ja sitten luimme molempien koosteet. Tämän jälkeen pohdimme vastauksia yhdessä ja rupesimme muodostamaan analyysiä niistä. Jaoin kysymysten vastaukset teemoihin ja teemoittelun jälkeen aloimme analysoida vastauksia ja vertailimme niitä tutkimaan teoriaan. Lisäsimme myös analyysiimme lainauksia vastauksista lukemisen helpottamiseksi ja mielenkiinnon lisäämiseksi. Saimme monipuolisia ja hyviä vastauksia, joihin oli panostettu. Jokainen kyselyyn lupautunut päiväkotivastasi kysymyksiimme. Analysoimme monivalintakysymysten vastaukset siten, että katsoimme niiden keskiarvoa. Vastaukset monivalintakysymyksiin olivat erittäin paljon samanlaisia, eikä poikkeavuuksia ollut kuin yhdellä tai kahdella vastanneella. Yhdestä kysymyksestä teimme myös taulukon, koska halusimme lukijoiden ymmärtävän vastauksien hajonnan. Analysoimme avovastauksia siten, että kirjoitimme ne puhtaaksi ja jaoin ne teemoihin. Teemojen avulla lähdimme tarkastelemaan sadutuksen yleisyyttä ja sen käyttöä Kemissä sekä vertasimme vastauksia teoriaan. Löysimme isoja teemoja analyysiimme, kuten sadutuksen yleisyys, saduttamisen valmiudet ja soveltaminen eri-ikäisille, sadutuksen hyödyt ja käyttömahdollisuudet sekä käyttäjien kokemuksia sadutuksesta. Näiden teemojen avulla jaoin vastaukset. Lokakuussa päätimme seminaaripäivän, joka oli 25.11.2015 ja Marraskuussa teimme loppusilauksia opinnäytetyöhömme.

2.3 Tutkimuksen tekemisen eettisyys

Tutkimusta tehdessä on kunnioitettava ihmisarvoa. Sitä ei saa loukata tai vahingoittaa riippumatta tutkimuksen tarkoituksista. Peruskysymys on mitä hyötyä tai haittaa tutkittaville tutkimuksesta on, miten heidän yksityisyytensä turvataan tai miten heitä ollaan johdattamatta harhaan. Jos kootaan arkaluontoisia tietoja, on tutkijan selvitettävä tarvitseeko hän todella niitä ja onko sen tiedon tuoma lisä niin arvokas, että se oikeuttaa puuttumaan ihmisten yksityisyyteen. Tutkittaville täytyy antaa riittävästi informaatiota tutkimuksen luonteesta ja tavoitteesta. Vastaajille

on korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta. Tietoja käsiteltäessä on muistettava kaksi keskeistä käsitettä: luottamuksellisuus ja nimettömyys. Täydellinen nimettömyys ei kuitenkaan usein onnistu, sillä muuten esimerkiksi tutkimukseen vastaamattomien muistuttaminen olisi mahdotonta. Tutkija ei saa luvata tietojenkäsittelyn luottamuksellisuudesta enempää, kuin hän pystyy toteuttamaan. Luottamuksellisuus ja nimettömyydensuoja ovat säilytettävä myös tietoja julkistettaessa. Tutkijan on huolehdittava, ettei tutkittavien henkilöllisyys paljastu tuloksia julkistettaessa. Mitä arkaluontoisempi tutkittava aihe on, sitä paremmin on suojattava tutkittavan nimettömyys. Henkilöllisyyden paljastuminen on tehtävä mahdollisimman vaikeaksi. Tutkija voi tehdä virheen siinä, että paljastaa liian yksityiskohtaisia tietoja tutkittavasta, jolloin hänet tunnistetaan. Tutkijan tulee ottaa huomioon tällaiset mahdolliset riskit ja toimittava sen mukaisesti. Tutkijalla tulee olla ammattitaitoa tunnistaa ja välttää etukäteen eettisiä ongelmia. Tutkimuksen tekemiseen tarvitaan herkkyyttä havaita sen ongelmakohdat. Herkkyyys ei kuitenkaan ole välttämättä riittävä ehto ongelmia ratkaistaessa. (Eskola & Suoranta 1996, 57–58, 60.)

Työtä tehdessämme muistimme, että kysymme lastentarhanopettajien mielipiteitä, jolloin meidän pitää kunnioittaa heitä ja heidän vastauksiaan. Kyselyn saatekirjeessä (Liite 1) kerroimme vastaajille, että heidän henkilöllisyys ja työpaikka tulee pysymään tunnistamattomissa työmme lukijoille. Saatekirjeessä kerroimme, että olemme Lapin Ammattikorkeakoulun opiskelijoita sekä mistä meidät voi tavoittaa, jos vastaajilla tulee kysyttävää opinnäytetyöstämme tai kyselystä. Kyselymme ei käsitellyt arkoja asioita, mutta pohdimme ja varmistimme, että jokaisella saadulla vastauksella oli merkitys opinnäytetyössämme. Me kirjasimme saamamme vastaukset ylös juuri sellaisina, kuin ne esitettiin kyselylomakkeessa. Tutkimuslupa kertoi vastaajille, että toteutimme työtämme oikeaoppisesti ja vastuullisesti. Jokaisella vastaajalla oli myös oikeus kieltäytyä kyselystä.

3 SADUTUKSESTA VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Lapsen kehityksestä ja varhaiskasvatuksesta

Vastasyntyneellä lapselle ei ole vielä ilmaisukeinoja. Jokainen viesti, minkä hän lähettää lähtee, siitä mitä hän on juuri sillä hetkellä. Lapsen ensimmäisen ikävuo- den aikana, hän alkaa vähitellen kasvamaan omaksi itsekseen irrallaan äidistään. Lapsen minuuden kehityksessä korostuu lapsen yhteys toisiin ihmisiin, mutta myös lapsen oma kokemus itsestään. Lapsi on syntymästään lähtien valmis kak- sisuuntaiseen vuorovaikutukseen aikuisen kanssa. Elämänsä alkuvaiheessa lapsi omaksuu lähinnä merkityksiä, jonka jälkeen hän kykenee yhdistämään kuu- lemaansa ja näkemäänsä. Kommunikoinnin taidon lapsi oppii jo ennen kuin hän on oppinut puhumaan. Hän osaa kommunikoida eri tavoin ja kykenee muodos- tamaan suhteita ympäröivään maailmaan ilman sanoja. Lapsen persoonallisen tavan muodostuminen asioiden näkemiseen ja tapaan käsitellä erilaisia vaikutel- mia on pitkä prosessi. Prosessin helpottamiseksi lapsella on oikeus aikuisen apuun asioiden löytämisessä, pysyvän ja muuttuvan keksimiseen sekä merkitys- ten löytämiseen. (Alijoki 1998, 37, 39–41.)

Lapsen kasvaessa vauvasta lapseksi, hän oppii tunnistamaan symboleja ja ni- meämään esineitä. Ensimmäiset sanat mitä lapsi oppii tunnistamaan, on sub- stantiiveja, kuten auto ja äiti. Viimeisenä lapsen sanavarastoon ilmestyy adjektii- vit. Sanoihin ja niiden aihepiirin vaikuttaa lapsi ja hänen omat kokemuksensa. Pienellä lapsella sanallinen kehittyminen tapahtuu toiminnan ja tekemisen avulla. Aikuisen tulee järjestää aikaa ja tilanteita missä lapsella on mahdollisuus kertoa asioita omin sanoin. Keskustelujen aikana on tärkeää antaa lapselle mahdolli- suus kysyä ja täydentää sanavarastoa. Vuorovaikutustaitojen kehittymisessä leikki on tärkeässä osassa. Leikin avulla lapsi on jatkuvassa vuoropuhelussa ym- päristönsä kanssa. Leikin aikana lapsi oppii olemaan muiden lasten kanssa, ja- kamaan, antamaan periksi sekä sovittelemaan tilanteita muiden lasten kanssa. (Alijoki 1998, 51–54.)

Lapsen kasvaessa on tärkeää ottaa hänet mukaan toimintaan, vaikkakin se voi joskus tuntua vaikealta. Yhdessä tekemisten avulla lapsi oppii tekemään asioita, joka taas vahvistaa vuorovaikutusta ja itsetuntoa. Lapsen ylittäessä kolmen ikävuoden, saduista tulee heille tärkeitä. Satujen lukeminen lapsille olisi tarpeellista, koska se kehittää heidän sana- ja käsitevarastoa sekä mielikuvitusta. Lapsen kasvaessa mielikuvitusmaailman läsnä olo vahvistuu. Lapsi eläytyy kokemuksiinsa voimakkaammin ja hän kykenee sanallisesti kuvaamaan tunteitaan. Lapsen kanssa keskusteleminen on tärkeää. Sen avulla lapsi kehittää ajattelua, havaintojen ja tunteiden arviointia sekä tiedostamista. Esikoulu iässä lapsi kykenee kertomaan jo pieniä tarinoita kuvista sekä kertaamaan tapahtuneita asioita, vaikkakin aikajärjestys ei välttämättä ole vielä looginen. Tässä iässä lapsi ryhmästä kyetään erottamaan lapset joiden kanssa on keskustelu ja luettu paljon. (Alijoki 1998, 65–70.)

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta pienten lasten elämässä. Sen tavoitteena on edistää kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten on tehtävä varhaiskasvatuksessa tiivistä yhteistyötä, jotta yhteinen tehtävä eli kasvattaminen olisi lapselle mielekäästä. Kun lapsi kokee kasvatuksen mielekkääksi, hän oppii parhaiten. Yhteiskunta järjestää ja tukee varhaiskasvatusta ja se koostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoivan kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksessa lapsen leikillä on suuri merkitys ja opetus toteutuu useimmiten leikin kautta. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa, joka tapahtuu vuorovaikutuksena lapsen ja aikuisen välillä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Kokonaisvaltainen näkemys lapsesta takaa laadukkaan varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, yksityiset palveluntuottajat, järjestöt sekä seurakunnat. Varhaiskasvatuksen palveluita ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilaiset avoimet toiminnot, kuten avoin päiväkotitoiminta. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetus alkaa vuotta ennen peruskoulun alkua ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista päättää opetushallitus. (Välimäki 2011, 14–15.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tiedostaa, että lapsuus on arvokasta ja lapsuutta tulisi vaalia. Kokoavat kasvatuspäämäärät ohjaavat varhaiskasvatuksen toimintaa, jonka alapuolelle sijoittuvat yksittäiset kasvatus- ja sisältötavoitteet. Kasvattajien tehtävänä on pitää huolta siitä, että kolme ihmisenä kasvamisen päämäärää toteutuu. Nämä päämäärät ovat; henkilökohtainen hyvinvointi ja sen edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden vähittäinen lisääminen. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa sitä, että jokaista lasta kasvatetaan ja kunnioitetaan yksilönä. Jokainen lapsi voi kehittyä, oppia ja toimia omana yksilöllisenä persoonanaan. Muiden huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen edistää sitä, että lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Lapsi oppii suhtautumaan hyväksyvästi itseään, muita ja erilaisia kulttuureita kohtaan. Varhaiskasvatus pyrkii siihen, että lapsi oppii elämään yhteiskunnan jäsenenä. Itsenäisyyden vähittäisen lisäämisen sekä muiden päämäärien tavoitteena on kasvattaa lasta siten, että hän on aikuisena kykeneväinen huolehtimaan itsestään, läheisistään ja tekemään hänen elämänsä koskevia valintoja ja päätöksiä itsenäisesti. (Välimäki 2011, 17.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat yhdessä esi- ja perusopetuksen kanssa kokonaisen sekä yhteneväisen linjan valtakunnallisesti, joka edistää lasten hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on ohjata sisällöllistä kehittämistä sekä luoda edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää ammatillisen henkilöstön ammattitaitoa ja ammattitaitoa ohjata varhaiskasvatuksen piirissä olevia vanhempia sellaisten palveluiden piiriin, jotka tukevat lasta ja perhettä ennen oppivelvollisuuden alkamista. Näitä palveluita ovat muun muassa päivähoito ja neuvolan palvelut. Vanhemmillä on siis mahdollisuus saada moniammatillista tukea ja ohjausta tärkeässä tehtävässä – kasvatuksessa. Yhteiskunnan valvomassa ja järjestämässä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Kuntien erilaisuuden vuoksi kunnilla on mahdollisuus järjestää varhaiskasvatuspalveluita kunnan perheille sopiviksi, siksi onkin

tärkeää asettaa tarkat kuntakohtaiset linjaukset jotta ne eivät poikkeava varhaiskasvatuksen tavoitteista liikaa. (Välimäki 2011, 13–14.)

3.2 Satujen merkitys varhaiskasvatuksessa

Lapselle saduilla on suuri merkitys. Lapsi kasvaa satujen avulla ja ymmärtää että eivät sadut ole todellisia, vaikka niissä kerrotaan tosi elämään rinnastettavia tapahtumia tai tosielämässä tapahtuvia tunteita. Satujen avulla voidaan kuvata niitä todellisia tapahtumia, joita lapsen elämässä tapahtuu, kun hän kasvaa vanhemmaksi – aikuiseksi. Lapsi voi kasvaa kokonaiseksi itseksi satujen avulla. Saduissa lapsen mielikuvitus pääsee elämään ja mielikuvituksen avulla lapsi voi tuntea turvallisesti erilaisia tunteita, kuten turvattomuutta, suojaa, hyvää, pahaa, iloa, surua, ahdistusta tai onnistumista. Satujen sankareihin lapsi voi samaistua ja hakea esimerkiksi voimaa omaan itseensä. Lapsi voi ajatella, että hänkin osaa jos sadun sankarikin pystyi siihen. Toisaalta taas sankarin epäonnistuessa voi lapsikin tuntea epäonnistumisen tunteita, jotka ovat myös ihan suotavia. Epäonnistumisiakin tulee osata käsitellä varhaisesta lapsuudesta lähtien. Satujen avulla epäonnistumisen tunteita voi kuitenkin tuntea turvallisesti ja niitä voi käsitellä satua lukevan aikuisen kanssa. (Helenius, Jääliinoja & Sormunen 2000, 31.)

Mirjam Kalland (2014) kertoo artikkelissa ”Leikki opettaa tärkeitä taitoja”, että lapsella avautuu mielikuvituksen kautta kyky empatiaan eli hän voi kuvitella miltä toisesta tuntuu ja suhtautua siihen myötämielisesti. Mielikuvituksen avulla lapsi kestää todellisuutta paremmin sillä sen avulla voimme pehmentää, tasata ja korjata todellisuutta. Lapsen todellisuuden järkkyyessä hän voi käyttää mielikuvitusta voimavarana ”että tämä on tällä hetkellä näin, mutta huomenna voi olla paremmin”. Lapsi voi rakentaa unelmia ja tulevaisuutta mielikuvituksen avulla ja siitä voi tulla totta. Mielikuvissa lapsi voi onnistua ja myöskin epäonnistua ja näin oppia näitä taitoja myös oikeaa elämää varten.

Lapset näkevät jatkuvasti erilaisia satuhahmoja mediassa eli esimerkiksi televisiossa lastenohjelmien kautta ja internetissä esimerkiksi erilaisissa peleissä. Satuhahmoja esiintyy myös kirjoissa, joita lapsille luetaan. Yhteiskunnassamme on

satuperinne, joka tuottaa lastenkulttuuria kaikkien suomalaisten lasten ulottuville. Lapset kehittelevät tarinoita tutuista satuhahmoista, kuten Aku Ankasta, Batmanista tai Barbiesta. Lasten kiinnostuksen kohteet satuhahmoja kohtaan näkyvät heidän omista tarinoistaan. Lapset voivat myös kuvailla itseään esimerkiksi Batmanina saduttaessaan tarinaa. (Karlsson & Riihelä 2012, 203.)

Sadut ravitsevat lapsen mielikuvitusta ja kielen kehittymistä. Sadut myös kasvattavat, viihdyttävät, opettavat sekä tarjoavat taide-elämyksiä. Oikeanlainen satu loppuu aina onnellisesti, joka jättää lapselle turvallisen ja hyvän mielen. Lapsen on helpompaa ymmärtää sadun mustavalkoajattelu, jossa paha saa palkkansa ja hyvälle henkilölle käy hyvin. Sadut eivät kuitenkaan opeta suoraan kuinka lapsen tulisi elää, vaan ne antavat lapsen omille ajatuksille tilaa kuka hän haluaisi olla. Lapset tekevät omassa elämässään päätöksiä ketä he ovat ja kenen kanssa he haluavat esimerkiksi leikkiä. Lapsen sisällä elää hyvä ja paha. Hänen on vain osattava päättää, kummalle hän haluaa antaa valtaa ja siinä päätöksessä sadut auttavat. (Helenius, Jäälinoja & Sormunen 2000, 31–32.)

3.3 Sadutuksesta menetelmänä

Sadutusmenetelmä sai alkunsa kun huomattiin, että lapset ovat valmiita kertomaan tarinoitaan ja aikuiset haluavat niitä kuunnella. Sadutusta on helppo toteuttaa ja sitä voi tehdä missä vain ja kuka vain. Se pysäyttää lapsen ja aikuisen olennaisen äärelle. Sadutuksessa on tärkeää, että aikuinen on aidosti kiinnostunut siitä, mitä lapsella on sanottavanaan. Hän voi välittää kiinnostustaan ilmeilään ja eleillään – puuttumatta tarinan sisältöön. Sadutus antaa aikuiselle ja lapselle yhteistä aikaa ja vähentää kiirettä. Saduttamalla pysähdytään hetkeen. (Karlsson, Levamo & Siukonen 2012, 8.)

Sadutuksen muokkautumiseen ovat vaikuttaneet monet erilaiset hankkeet. Vuonna 1980 koulupsykologi sekä valtiotieteen tohtori Monika Riihelä aloitti sadutusmenetelmän muokkaamisen Suomessa. Hän kokeili sadutusta terapeutiksi välineenä, jolla hän kohotti lasten itsetuntoa ja lisäsi osaamista. Vuonna

1995 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) päätti aloittaa Riihelän aloitteesta Satukeikka-hankkeen. Hankkeen myötä menetelmästä tuli paljon sovellettu ja käytetty. Satukeikka-hankkeen aikana menetelmä sai virallisesti nimekseen "sadutus". Sadutus-menetelmän kehittymiseen ovat vaikuttaneet tuhannet lapset, heidän vanhemmat sekä monet eri alojen ammattilaiset. Sadutus on heidän avullaan löytänyt erilaisissa tilanteissa toimivat muotonsa sekä toimintatapansa. Alun perin terapia painotteisten sadutus-menetelmien kehittäminen on edennyt monien eri reittien kautta haastattelujen ja opetuksen kehittämiseen. Satukeikka-hankkeen aikana esille nousi vahvasti lasten kulttuuri sekä heidän omien tuotosten, satujen ja kuvien esille tuominen. Näiden havaintojen jälkeen leikin ja ilon elementit sekä sadutuksen merkitys yhteisölle ja osallisuudelle ovat tulleet näkyviksi. (Karlsson 2003, 100.)

Opinnäytetyössämme keskitymme aikuisen ja lapsen väliseen sadutukseen, jossa aikuinen saduttaa lasta. Sadutus on menetelmä, jossa aikuinen kirjaa lapsen tarinan ylös. Sadutuksen avulla voi kuulla esimerkiksi, mitä toinen ajattelee ja tuntee. Lapsen tarinoista voi oppia, miten lapsi toimii, miten hän tutustuu ympäröivään maailmaan ja miten hän käsittelee tietoa. Lapsi voi huomata sadutuksen kautta, että hänen sanoillaan, tunteillaan ja tarinoillaan on merkitystä. Aikuinen kuuntelee häntä ja muistaa mitä hän on puhunut. Lapsi voi kokea olevansa merkityksellinen ja osallinen, kun hän tietää, että voi vaikuttaa itseensä liittyviin asioihin. Sadutettaessa on tärkeää, että aikuinen lukee lapselle sadun juuri sellaisena kuin se on sanottu sekä kirjoitettu ja antaa lapselle mahdollisuus tehdä korjauksia tarinaan. Sadutettuun tarinaan voi palata ja siitä voi hakea erilaisia tuntemuksia ja tietoa, jos käsitellään esimerkiksi tietynlaista tunnetta tai asiaa lapsen elämässä. (Karlsson 2003, 110.)

Satu sanana luo sadutuksesta leikkisän ja antaa lapselle tilaa tuoda omia ajatuksiaan julki monella tapaa. Sadutuksessa on lupa hullutella, esimerkiksi hyppiä asiasta toiseen. Lapsi ja aikuinen voivat vapautua toisia sekä sadutusta kohtaan tuntemista ennakkokäsityksistä. Sadutus on vastavuoroista ja se vahvistaa vuorovaikutusta. Aikuisen on keskityttävä kuuntelemaan, mitä lapsella on sanottava-

naan ja lapsen on kuunneltava oma tarinansa sadutuksen jälkeen, muuten sadutuksesta ei tule merkityksellistä kummallekaan osapuolelle. Karlssonin kirjan ”Sadutus- Avain osallistavaan toimintakulttuuriin” mukaan sadutuksesta ovat inostuneet monet eri-ikäiset ja erilaiset henkilöt. Hänen mukaansa sadutuksen suosion salaisuus voi olla se, että se luo jotain vahvasti yhteistä, yhteisöllistä ja samanaikaisesti henkilökohtaisesti koskettavaa. Sadutus liittää ihmisiä yhteen. Sadutus syntyy vain paikallaolijoiden kesken ja tapahtuu juuri siinä hetkessä. Ihmiset voivat kokea yhteisöllisyyden vain toistensa kanssa. (Karlsson 2003, 111.)

3.4 Näin sadutat

”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sinä sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Karlsson, Levamo & Siukonen 2012, 60.)

Sadutus on lapselle voimaannuttava kokemus, jossa hän voi kasvaa ihmisenä vuorovaikutuksessa muiden lasten tai aikuisen kanssa. Sadutuksessa lapsi nähdään synnynnäisesti vastavuoroisuuteen suuntautuvana, aktiivisena sekä osallisena toimijana. Hän on oppija, tiedontuottaja sekä vaikuttaja. Sadutusmenetelmässä olennaisia asioita ovat dialogisuus, kerronnallisuus sekä narratiivisuus. (Karlsson & Riihelä 2012, 173.)

Saduttaminen kannattaa aloittaa lasten kanssa toimintakauden alussa. Lasten ei tarvitse olla aikuiselle entuudestaan tuttuja, vaan sadutus voi toimia tutustumisen välineenä. Sen avulla aikuinen tutustuu lapseen nopeasti sekä henkilökohtaisella tavalla. Sadutuksen avulla lapsetkin voivat tutustua toisiinsa. Sadutuksessa aikuinen kykenee viestittämään lapselle heti alusta alkaen, että on kiinnostunut lapsen maailmasta sekä osoittaa arvostuksensa ja kiinnostuksensa lapsen mielipiteitä kohtaan. Sadutuksessa aikuinen ei anna lapselle aihetta, eikä esitä hänelle tarkentavia tai lisäkysymyksiä. Aikuinen kirjaa lapsen tai lasten kertoman tarinan sana sanalta niin kuin lapsi sen hänelle kertoo. Ilmeillään ja puuttumattomuudella tarinan kulkuun aikuinen ilmaisee lapselle, että hän kuuntelee hänen tarinaa. Lo-

puksi aikuinen lukee tarinan ääneen. Lapsella on oikeus muuttaa tarinan yksityiskohtia tai kulkua haluamansa mukaan. Tämän avulla tarinan päätösvalta säilyy hänellä. Tarpeen mukaan tarinaan kirjataan lapsen tai lasten tiedot, kirjaaja, kerontapaikka, päivämäärä ja kuulijat. Jos aikuisella tulee mieleen huomioita tai kysymyksiä tarinasta, voi hän kirjata ne omaan kansioonsa. (Karlsson 2014, 24, 29.)

Ensimmäisiä kertoja sadutettaessa aikuisella voi olla epävarma olo toiminnastaan: osaanko minä, mitä jos lapsi ei haluakaan kertoa tarinaa, ehdinkö kirjoittaa kaiken mitä hän kertoo. Sadutus kertojen kertyessä toiminnasta tulee varmempaa sekä lasten avulla aikuinen löytää ja pystyy muokkaamaan menetelmän juuri heille sopivaksi. Aikuisen tulee uskaltautua tarinan ja hetken vietäväksi sekä hänen tulee muistaa nauttia tarinasta ja yhdessäolosta lapsen kanssa. Sadutuksessa aikuisen tulisi olla innostunut ja myönteinen, jotta se tarttuisi myös lapsiin. Aikuisen tulee olla ideoita herättelevä, oikeudenmukainen, läsnä hetkessä sekä hänen tulee kuunnella ryhmää. Aikuisen tulisi kunnioittaa ja hyväksyä lapsen tarina sekä heidän ideansa. Aikuinen on sadutustilanteessa se, joka huolehtii rajoista, hallitsee tilanteen, pitää koossa ryhmän sekä tarinan ja ottaa huomioon yksilöt - hiljaisimmat ja äänekkäimmät. Aikuisen tulisi aina muistaa, että hän on roolimalli. Epäonnistuessaankin lapset ottavat hänestä mallia, joten on tärkeää, ettei aikuinen suuretele omaa epäonnistumistaan vaan jatkaa siitä huolimatta tekemistä. Aikuisen tulisi näyttää esimerkkiä, ettei epäonnistuminen haittaa. (Ojala & Malander, 2013, 24, 29.)

3.5 Erilaiset menetelmät sadutuksessa

Sadutusta voidaan tehdä kahdestaan tai isommalla joukolla. Kahdestaan saduttaminen tapahtuu siten, että aikuinen kirjaa lapsen tarinaa. Isommalla joukolla aikuinen jakaa lapsille vuoroja ja kirjaa jokaisen lapsen tarinaa ylös paperille. Isommassa joukossa lapsi oppii odottamaan omaa vuoroaan ja oppii kuuntelemaan toisen kertomaa tarinaa sekä oppii esiintymään muiden edessä. Sadutus mahdollistaa toisen uudenlaisen kohtaamisen. (Karlsson, Levamo & Siukonen 2012, 8-9.)

Narratiivinen sadutusmenetelmä on kohtaamiseen tarkoitettu menetelmä, jossa kirjoittajan osuus toiminnassa korostuu. Narraatio sanana tarkoittaa kertomista sekä kerrontaa. Lasten kanssa sadutusmenetelmää käytettäessä tulee esille lasten sisäinen ja koettu maailma, mutta myös leikinomainen ja kuviteltu tarinointi, jossa lapsi saa joustavasti ja vapaasti ilmaista itseään. Menetelmän avulla on saatu tasa-arvoisuutta kohtaamisiin, joissa toinen osapuoli on valtasuhteessa toiseen, kuten opettaja ja oppilas, lääkäri ja potilas sekä vanhempi ja lapsi tai varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettaja ja hoidossa oleva lapsi. Narratiivista sadutusmenetelmää käyttämällä toisen ymmärtämisen ja kuuntelemisen taidot sekä myötäelämisen ja yhteisöllisyyden taidot lisääntyvät ja hioutuvat paremmaksi. Sadut ja tarinat sisältävät tietoa, jota voidaan tulkita monella tapaa, varsinkin jos halutaan ymmärtää merkityksiä tai huomioida monia emotionaalisia ja motivationaalisia ulottuvuuksia. Saduista ja tarinoista voidaan saada paljon sanomatontakin tietoa. (Karlsson & Riihelä 2012, 171.)

Kuvasadutuksessa lapsi toteuttaa aikuisen tavoitteita. Aikuinen näyttää lapselle kuvia ja lapsen tulee toistaa aiemmin oppimaansa eli mitä kuvassa näkyy. Kun lapselle annetaan jokin tietty aihe tai hänen annetaan kertoa omista kokemuksistaan, kerronta on paljon laajempaa ja niissä on ajatuksilla enemmän tilaa liikkua. Kuvan avulla kerronnassa lapsi ei välttämättä tiedä mitä häneltä odotetaan. Kuva sadutus ei ole samanlaista kuin tavallinen sadutus, sillä siinä lapsi ei saa ilmaista itseään niin paljon omilla valitsemillaan sanoilla tai kertoa juuri hänen mieltään

askarruttavasta aihepiiristä, joka juuri sillä hetkellä häntä kiinnostaa. Kuvasadutuksen avulla voidaan kuitenkin tarkastella paremmin tiettyjä aihepiirejä ja saada lapsi kertomaan asioita, joista hän ei ehkä itse puhuisi vapaaehtoisesti. (Karlsson & Riihelä 2012, 176.)

Satuimprovisaatiossa satuja rakennetaan yhdessä ja ne syntyvät juuri siinä hetkessä. Satuimprovisaatiossa yhdistellään sadutuksen ja improvisaation elementtejä. Sitä voidaan toteuttaa draaman, musiikin ja/tai kuvataiteen keinoin. Lapset saavat viedä satuimprovisaatiossa satuja heidän haluamaansa suuntaan. Aikuisen voi kuitenkin tukea yhteistä tarinaa apukysymyksillä ja lapset voivat turvautua aikuiseen halutessaan. Satuimprovisaatiossa kaikki on mahdollista. Lapset saavat osallistua satuimprovisaatioon haluamallaan tavalla, mutta kaikki kantavat vastuuta tarinasta ja toiminnasta. Satuimprovisaatiossa lapsi saa vahvistusta itseltunnon, sillä hän tulee kuulluksi ja nähdyksi. Lapsi saa käyttää vapaasti kieltä ja mielikuvitustaan. Lapsi oppii ryhmätyötaitoja sekä vuorovaikutusta suhteessa muihin lapsiin. Satuimprovisaatiossa lapsi voi kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Satuimprovisaatiosta hyötyy myös aikuinen, sillä hän voi huomata, mitkä asiat lapsia kiinnostavat, mistä teemoista lapset haluavat tarinoita kertoa ja kuinka lapset toimivat ryhmässä. (Ojala & Malander 2013, 11-12.)

3.6 Lapsen hyöty sadutuksessa

Lapsen on tärkeä saada tehdä itse asioita, vaikuttaa asioihin, olla aktiivinen sekä tuntea tulla arvostetuksi. Sadutus innostaa ja vahvistaa lasta luottamaan omiin ajatuksiin ja näkemyksiin asioista. Näin lapselle ominainen aloitteellisuus ja usko kykyyn oppia säilyy ja vahvistuu. (Karlsson 2014, 29.)

Lapsen kieli kehittyy sadutuksen avulla, koska lapsi ilmaisee itseään omia tarinoita kertomalla. Ryhmäsadutuksessa lapsen täytyy kuunnella myös muiden tarinoita. Kielen kehitys on yhteydessä lapsen koko kehitykseen. Sitä tarvitaan itsensä ja yksilöllisyyden ilmaisuun. Kielen kehittyminen on tärkeä osa oppimista,

sillä sen avulla lapsi kerää ja hankkii uutta tietoa muistiinsa. Kielenkäyttö on ajattelua, sosiaalista vuorovaikutusta sekä tunteiden ja toiminnan ilmaisua. Lapsen kieli kehittyy koko ajan ja sen kehittymisen kannalta on tärkeää, että hänelle puhutaan. Varhaiskasvatuksen tulisi tarjota lapsille kielen kehityksen kannalta virikkeellinen ympäristö. Virikkeellisen ympäristön luomiseksi on kehitetty erilaista materiaalia, jota päiväkodin työntekijät voivat hyödyntää päiväkodin arjessa. Materiaalia voi myös luoda itse kokemuksien ja lapsiryhmän tuntemuksen avulla. (Nurmi 2011, 31, 35, 37.)

Liisa Karlssonin (1999, 150–151) ”Kuperkeikkakyydissä” tutkimusraportissa hän kertoo sadutus-menetelmän vaikuttaneen lasten haluihin tuoda ajatuksiaan julki aikuisille ja ystäville. Tutkimuksessa huomattiin, että lasten omat kertomukset muodostuivat apuvälineeksi ajatusten vaihtoon muiden lasten kanssa. Lapset alkoivat kertoa oma-aloitteisesti ajatuksiaan tarinoiden avulla. Tarinoiden kertominen ei ollut ainoa keino jakaa ajatuksia. Lapset innostuivat myös jakamaan ajatuksiaan muun muassa terveisten ja valokuvien muodossa. Karlssonin tutkimuksen aikana moni ammattilainen toi esille myös sitä, kuinka sadutuksen ansiosta lasten itsetunto oli vahvistunut, heidän yksilöllisyys oli saanut enemmän tilaa sekä kuinka heidän omanarvontuntonsa oli kehittynyt. Sadutuksen ansiosta muun muassa epävarmat lapset olivat saaneet vahvistusta itsetunnolleen. He saivat yksityistä huomiota sekä heillä annettiin enemmän mahdollisuuksia ilmaista itseään.

Lapsen itsetunto lähtee kehittymään niistä kokemuksista, mitä hän saa ympäristöstä ja muista ihmisistä sekä siitä, miten vanhemmat hoitavat lasta. Kehittymisen kannalta on tärkeää se, miten vanhemmat lasta pitävät, mitä he häneltä odottavat sekä miten he reagoivat lapsen onnistumisiin ja epäonnistumisiin. Lapsen itsetunto alkaa kehittymään ennen kuin psykologinen minä on valmistunut. Jotta lapselle kehittyisi hyvä itsetunto, tulee hänen saada vanhemmilta hoivaa ja huolenpitoa sekä pahan olon tunteet tulee poistaa, kun lapsi niitä ilmaisee. Varhaislapsuuden itsetunnon kehittyminen on yleensä hyvin turvattua. Mutta jos lapsi toistuvasti jää yksin itkemään esimerkiksi nälkää, saattaa se vaikuttaa hänen tunne-elämän kehitykseen ja samalla itseluottamuksen kehittymiseen. Lapsen hätään

tulisi reagoida heti kun lapsi sen ilmaisee. Osaamisella ja suoriutumisella on myös iso osa itsetunnon kehittymisessä. Aikuisen tulee antaa lapselle palautetta onnistumisista sekä silloin, kun lapsi toimii oikein. Arvostelua tulisi vältellä. Lasta ei saisi kehua kuitenkaan liikaa, koska liiallinen kehuminen voi aiheuttaa lapselle suorituspainetta, jonka takia hän asettaa itselle liian korkean vaatimustason. Liian korkeat vaatimukset itselle vaikeuttaa niihin pääsemistä, joka taas vaikuttaa negatiivisesti lapsen itsetuntoon. (Keltikangas-Järvinen 2003, 123,125,127,132–133 & 135.)

Yleensä lapset kertovat mielellään asioita, mutta osa lapsista saattaa kokea, että he eivät osaa. Tämä voi johtua monesta erilaisesta asiasta. Lapsen epätietoisuus sadutuksesta voi olla yksi syy tarinan kertomisen esteeksi. Toinen syy voi olla se, että yleensä lasten kirjat ovat aikuisten kirjoittamia, jolloin lapsi saattaa ajatella, että hänen tulee osata jokin näistä saduista ulkoa. Kolmas syy voi taas olla se, että aikaisemmin sadutus on saattanut olla hyvin aikuisjohtoista ja etukäteen suunniteltua, jolloin lapsen oma käsitys osaamisestaan on jäänyt vajaaksi. Ajan kuluessa lapsi innostuu tarinoiden kertomisesta, kunhan hänelle muistaa antaa aikaa, tilaa sekä arvostusta hänen osaamisestaan. (Karlsson 2014, 45.)

Kun sadutus tulee lapsille tutuksi, he saattavat tehdä sitä myös oma aloitteisesti. Moni ammattilainen kertoo kuulleensa lasten kutsuvan heitä saduttamaan: ”Multa tulis nyt satu.” Liisa Karlson kertoo kirjassaan ”Sadutus – Avain osallisuuden toimintakulttuuriin” muutaman hyvän esimerkin lasten oma aloitteisesta sadutuksesta. Eräässä Kotkalaisessa päiväkodissa hallinnollinen johtaja kertoi, kun hän kerran istui huoneessaan suurten työpöytäpöytäryhmien keskellä, saattoi välillä kuulua pieni koputus ovelta. Päiväkodin lapset saattoivat vuorotellen tulla ovelle ja pyytää johtajaa kuuntelemaan heidän satuaan. Silloin johtaja siirsi työt sivuun ja pyysi lasta istumaan pöydän toisella puolella olevalle tuolille. Näin alkoi johtajan ja lapsen keskeinen satuhetki, jolloin satu saatiin kirjattua paperille. (Karlsson 2014, 46.)

Sadutuksesta on tehty monia tutkimuksia. Tutkimuksista aikuiset korostivat useasti, että lasten itsetunto kohosi huomattavasti, kun he saivat kertoa tarinoita. Kun

lapsen yksilöllisyys ja yhteisöllisyys sai tilaa, lapsi sai aineksia vahvistaa minuuttaan sekä uskoa itseensä. Nämä huomiot koskivat kaikenlaisia lapsia, niin ujoja kuin vilkkaitakin. Aikuiset huomasivat ujoissa ja vilkkaissa lapsissa yhteisen kasvun piirteen. Sadutus oli selkeästi kasvattanut lapsissa omanarvontuntoa. He kertoivat myös, että sadutus vahvistaa epävarmojen lasten itsetuntoa sekä lapset saavat sen avulla yksittäistä huomiota. Monet aikuiset korostivat myös sadutuksen tuovan lisää mahdollisuuksia lasten ilmaista itseään sekä antavan mahdollisuuden hiljaisten lasten ”revitellä”. Tutkimuksissa aikuisia mietitytti ujojen ja hiljaisten lasten mukaantulo. Ajan kuluessa ja sadutuskertojen lisääntyessä, ovat sivustaseuranneet hiljaisetkin lapsetkin uskaltaneet mukaan sadutukseen sekä vilkkaammat ovat osanneet antaa aikaa toisille. Sadutus saattaa muuttaa lapsen asemaa päiväkodissa. Karlsson kertoo kirjassaan oivan esimerkin kyseistä mahdollisuudesta. Eräässä Kruunupyyn päiväkodissa oli hiljainen ja huomaamaton tyttö. Ensimmäisellä sadutus kerralla tyttö pääsi kertomaan oman tarinansa, joka luettiin ääneen lopuksi kaikille. Muut lapset ihastuivat tytön tarinaan. Kyseisen tapahtuman jälkeen työstä tuli paljon näkyvämpi päiväkodissa sekä toiset lapset arvostivat häntä ja hänen ajatuksiaan huomattavasti enemmän. Myös tytön omanarvontunne kasvoi ja hän uskalsi olla rohkeammin mukana päiväkodin arjen toiminnoissa. (Karlsson 2014, 267.)

4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Olemme liittäneet tulosten mukaan suoria lainauksia saamistamme vastauksista. Halusimme lainausten avulla näyttää konkreettisesti sen, kuinka monipuolisesti sadutusta Kemin päiväkodeissa käytetään sekä nostaa esille mielestämme hyviä vastauksia sekä lastentarhanopettajien eriaviä mielipiteitä ja toimintatapoja aiheesta. Mielestämme suorat lainaukset tuovat myös joustavuutta ja mielenkiintoa tulosten lukemiseen.

4.1 Sadutuksen yleisyydestä Kemin lastentarhanopettajien kertomana

Lähdimme selvittämään kyselyn avulla lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia sadutuksesta. Halusimme tietää mistä he ovat saaneet tietonsa sadutuksesta ja kuinka usein he käyttävät sadutusta työssään. Kyselyymme vastasi Kemin päiväkodeista 23 lastentarhanopettajaa. Päiväkotien lastentarhanopettajat vastasivat yhdessä kyselyyn, joten saimme kahdeksan täytettyä lomaketta analysoitavaksi. Lähes kaikki lastentarhanopettajat ovat saaneet tietonsa sadutuksesta erilaisista kursseista ja koulutuksista tai he ovat opiskelleet sadutuksesta myös itsenäisesti. Ainoastaan yksi päiväkodeista vastasi, että tieto sadutuksesta on saatu käytännön työn avulla.

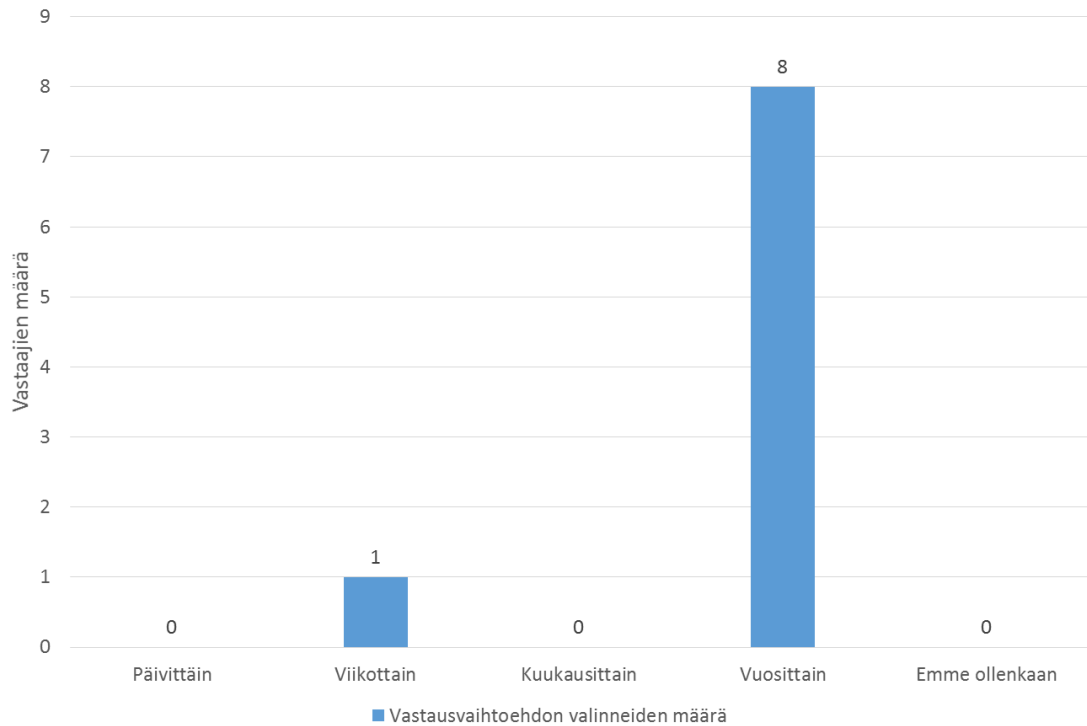
Internetin hakuohjelman Googlen avulla löytyy monenlaisia sadutus- kursseja, joista jokainen kiinnostunut voi lähteä opiskelemaan sadutuksesta. Esimerkiksi, Turun kristillisen opiston sivuilta löytyy kurssi sadutuksesta, jossa kurssilaiset oppivat tarinan kerrontaa sadutuksen avulla. Kurssin järjestäjänä toimii äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori sekä lastentarhanopettaja Tuula Luoto ja Pelastakaa Lapset- järjestön tukihenkilö- ja perhetoiminnan koordinaattori Sami Luoto. Usein työnantajat ovat valmiita maksamaan työntekijöidensä koulutuksista, jos työntekijät ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoa, esimerkiksi sadutuksesta. (Turun kristillinen opisto 2015.)

Tarkastelemamme teorian mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että niiden tarkoituksena on edistää henkilöstön ammattitaitoa ja ohjata varhaiskasvatuksen piirissä olevia vanhempia sellaisten palveluiden piiriin, jotka tukevat lasta ja perhettä ennen oppivelvollisuuden alkamista. (Välimäki 2011, 14–15.) Olisi hyvä, jos henkilöstöä tuettaisiin sadutuksen käytössä enemmän, sillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että se ohjaa kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Sadutuksen käyttöä ei kuitenkaan kauheasti tueta tai painoteta missään, vaikka sillä on monenlaisia suotuisia vaikutuksia lapseen. Tämän vuoksi voi olla, ettei sadutusta käytetä myöskään päiväkodeissa sen suuremmin ja se on jäänyt unholaan sekä kaikki tieto, mikä sadutuksesta saadaan jää työntekijöiden tai työnantajan kontolle. Sadutuksen voisi esimerkiksi lisätä valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tai kunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Opinnäytetyössämme tarkastelemme Kemin kaupungin päiväkotien sadutuksen käytön yleisyyttä, jota kysyimme kyselyssämme. Jokainen päiväkotikäyttäjä käyttää sadutusta vuosittain ja yksi päiväkodeista käyttää sitä myös viikoittain. Yksikään kyselyyn vastanneista päiväkodeista ei ole luopunut sadutuksesta kokonaan vaan kaikki käyttävät sitä jossain määrin. Saimme perustelut vähäiselle käytölle yhdestä päiväkodista, jossa on paljon lapsia, jotka eivät osaa suomen kieltä ollenkaan tai hyvin vähän. Syy oli siinä että, päiväkodin lapsista puolet olivat maahanmuuttajataustaisia. Sadutuksen käytön yleisyys voi kuitenkin nousta tässä päiväkodissa lasten kielitaidon kehittyttyä. Tulokset todentavat ennakkokäsityksiämme siitä, että sadutuksen käyttö on vähäistä Kemin päiväkodeissa.

“Kielimuuri. Päiväkodissamme yli puolet lapsista ovat maahanmuuttajataustaisia. Sadutusta ei tällä hetkellä voi toteuttaa, koska suomen kielen taitaminen puuttuu. Keväällä voi olla eri tilanne...”

Taulukko1. Sadutuksen määrä Kemiläisissä päiväkodeissa.

Taulukko 1 havainnollistaa tuloksiamme tutkimuskysymykseemme, jossa selvitimme kuinka usein Kemin lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta työssään. Vasemmalla puolella taulukkoa on vastaajien määrä, joita oli yhteensä kahdeksan päiväkotia. Taulukon alalaidassa on ”palkkien” selitys eli vastausvaihtoehdon valinneiden määrä. Vastausvaihtoehtoja oli päivittäin, viikoittain, kuukausittain, vuosittain tai emme ollenkaan. Yksi päiväkodeista käytti sadutusta viikoittain sekä vuosittain ja loput seitsemän päiväkotia käytti sitä pelkästään vuosittain. Kysymykseen sai valita monta vaihtoehtoa.

Kemin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa eli vasussa ei suoranaisesti puhuta sadutuksen käytöstä. Vasussa sanotaan lapsen olevan synnynnäisesti utelias, hän haluaa oppia uutta ja kerrata asioita. Lapsille halutaan luoda myönteisiä kuvia oppimisesta sekä antaa heille mahdollisuus oppia asioita omien kykyjen mukaan. Sadutuksessa ei ole vääriä vastauksia, joten se on kaikin puolin myönteinen kokemus lapsille. Kemin kaupungin vasu antaa kaikille työntekijöille mahdollisuuden käyttää sadutusta, mutta sen käyttäminen on työntekijöiden vastuulla. (Kemin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Lapsen kielellinen kehitys on tärkeää sadutuksen käytössä, sillä ei voi saduttaa jos saduttaja ei ymmärrä mitä sadutettava tarkoittaa sanomallaan. Sadutus voi kuitenkin auttaa kartoittamamme teorian mukaan lasta oppimaan kieltä, sillä sadutuksessa sitä käytetään ja siihen kannustetaan. Ryhmäsadutuksessa lapsi joutuu kuuntelemaan myös muiden lapsen puhetta ja oppia näin uusia sanoja sekä lauseenrakentamista. Aikuinen voi myös korjata lapsen puhetta, jolloin lapsi oppii kielioppia. Tulosten perusteella voimme päätellä, että sadutusta voitaisiin hyödyntää enemmän lasten kielen opetteluun. (Nurmilaakso 2011, 31, 35, 37.)

4.2 Lasten valmiudet sadutuksessa ja sen soveltaminen eri-ikäisille lapsille

Olimme kiinnostuneita kartoittamaan sadutusmenetelmien käyttöä, koska halusimme saada esimerkiksi vinkkejä niistä omaan tulevaan työhömmme lastentarhanopettajina. Sadutusmenetelmien käytössä päiväkodeilla ei ole paljonkaan eroja. Yleisimmin päiväkodit tekevät sadutusta kuvien, taideteosten tai esineiden avulla. Kaksi päiväkotia kahdeksasta käyttävät jatkokertomusmenetelmää saduttaessaan, jossa aikuinen tai lapset aloittavat tarinan ja jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa tarinalle jatkoa. Tätä menetelmää voidaan käyttää niin yksilö kuin ryhmäsadutuksessakin. Päiväkoti, joka käyttää vuosittaisen sadutuksen lisäksi viikoittain sadutusta, keksii joka viikko ryhmässä viikkosadun. Vastauksissa nousee vahvasti esille, että lastentarhanopettajat kirjaavat ja lapset kuvittavat tarinoita paperille.

“Ryhmäsadutus - viikkosatu, oman satukirjan tekeminen -> lapset leikkasivat kuvia lehdistä, josta keksittiin. Yksilösadutus- vapaa aihe + oman sadun kuvitus jälkikäteen”

“Lapsi kertoo kuvasta omin sanoin, joka kirjoitetaan sanatarkasti muistiin, ko. kuva liitetään mukaan. Lapset keksivät jatkokertomuksen joko sana tai lause kerrallaan - kirjoitetaan muistiin ja luetaan lapsille.”

“Karavaani - aakkosten kuvien avulla, taideteosten pohjalta, kuvakirjojen ja tarinoiden avulla.”

Päiväkodin lastentarhanopettajat saduttavat yleisimmin 2-4 vuotiaita sekä 5-6 vuotiaita. Vain yhdessä päiväkodeista sadutetaan 0-2 vuotiaita. Sadutusmenetelmää lastentarhanopettajat soveltavat eri-ikäisten kanssa eri tavoin. Suurimassa suosiossa on kuvasadutus. Vähäsanaisimmilta lapsilta kirjataan ylös muutamia sanoja tai huomautuksia, joita he sanovat kuvasta. Toisia lapsia sadutetaan kuvien avulla siten, että he saavat itse valita kuvan, josta kertoa tarinaa. Isoimmat lapset kertovat itse tarinoita, eivätkä tarvitse kuvia apunaan. Jotkut lastentarhanopettajista käyttävät kuvasadutusta siten, että korvaavat kuvan kuvasarjalla, pehmolelulla tai taideteoksella. Joskus lastentarhanopettajat joutuvat itse päättämään, mistä lapsi satuilee, jos tarinaa ei synny lapsesta itsestään. Vaihtoehdolisesti he auttavat lasta pääsemään alkuun esimerkiksi aloittamalla sadun ”olipa kerran”, josta lapsi jatkaa sadun kertomista. Sadutusta käytetään myös pienissä ryhmissä tai kokonaan yksitellen. Tarinaa on saatu myös jatkumaan esittämällä jatkokysymyksiä, jos tarinan kertominen on alkanut takkuilemaan. Jokaisessa sadutussovellutus tavassa on otettu huomioon lapsen kehitystaso.

“Helppoja kuvia/kuvasarjoja pienimmille.”

“Ihan pieniltä kirjataan yksittäiset kuvaan liittyvät sanat, huomautukset jne., kun lauseita alkaa tulla aik. tekee apukysymyksiä ja kirjaa ylös, isommat eivät välttämättä tarvitse enää kuvia, vaan käyttävät enemmän omaa mielikuvitusta, aik. voi esim. aloittaa tarinan, jota lapset jatkavat.”

“Pienten kanssa riittää pienet tarinat ja huomiot esim. kuvista ja isommat lapset osaavat jo kertoa pidemmät tarinat. Voidaan saduttaa joko pienissä ryhmissä tai yksitellen.”

“3-4 vuotiaille olen joskus joutunut itse päättämään mistä lapsi satuilee, isompien kanssa olen mennyt ihan lapsen ehdoilla.”

Jokaisella lapsella on jonkinlaiset valmiudet kertoa tarinoita, myös aivan pienillä lapsilla. Heilläkin on jotain, mitä haluavat yhteisesti jakaa kuten vanhemmillakin. Jokaisella ihmisellä on luonnostaan halua kertoa asioita. Pienten lasten kohdalla ei ole kyse siitä, että hän ei kykene kertomaan tarinaa vaan siitä kykeneekö aikuinen vastaanottamaan lapsen tarinan. Pienten lasten niukempi ilmaisutaito on erilainen tapa kertoa, jossa kehonkieli on tärkeässä asemassa. Karlssonin kirjassa ”Sadutus – Avain osallisuuden toimintakulttuuriin” on hyvä esimerkki siitä, kuinka pienetkin lapset haluat olla mukana sadutuksessa. Kirjassa Kempeleläinen perhepäivähoitaja Raija Karhu kertoo kahdeksan kuukautisesta Nikosta, joka kertoo ensimmäisen tarinansa. Karhulla oli tapana saduttaa lapsia välipalan jälkeen ruokapöydässä. Yksi lapsista sai kertoa oman tarinansa ja muut lapset piirsivät kuvia saduistaan. Niko istui pöydän päässä ja osoitti kyniä. Hänkin halusi piirtää tarinan. Raija antoi kyniä Nikolle, joka alkoi kertoa tarinaansa. Pojan ääntäessä ja tupsutellessa paperia Raija kirjasi sen ylös. Lopuksi hän luki sen Nikolle ja koko ryhmälle samalla näyttäen kuvaa. Kahdeksan kuukauden ikäinen Niko-poika loisti innosta ja ylpeydestä kun tarinaa esiteltiin muille. (Karlsson 2014, 87–88.)

Liisa Karlssonin (1999, 155) ”Kuperkeikkakyydissä” tutkimuksen tuloksissa mainitaan, että sadutus projektiin vasta mukaan tulleet lapset kertoivat paljon vähäsanaisempia tarinoita kuin pitkään mukana olleet. Puolen vuoden mukana olon jälkeen lapsista ei enää huomattu kuka oli tullut mukaan myöhemmin. Erot olivat huomattavasti pienentyneet. Myös lasten kielen kehityksessä huomattiin eroja. Projektin alussa lapsi joukosta pystyi erottamaan ne lapset joille oli luettu paljon kotona. Heidän tarinansa olivat monipuolisempia kuin sellaisten lasten, joille ei ole luettu paljoa. Projektin lopussa erot olivat kadonneet.

Sadutuksen käyttöön löysimme monenlaisia tapoja. Sadutusta voidaan tehdä isommalla joukolla tai ihan vaan kahdestaan. Päiväkotien vastauksistakin saimme selville, että he käyttävät sadutusta joko kahdestaan tai koko ryhmän

voimin. Sadutuskeinoja, joita löysimme, olivat kuvasadutus, satuimprovisaatio sekä kerronnallinen sadutus eli narratiivinen sadutusmenetelmä. Päiväkodit käyttivät siis kaikkia näitä menetelmiä saduttaessaan. Kuvasadutuksessa lapsi saduttaa aikuisen näyttämän kuvan avulla (Karlsson & Riihelä 2012, 176). Satuimprovisaatiossa lapsi ja aikuinen rakentaa satuja yhdessä ja ne syntyvät juuri sillä hetkellä. Satuimprovisaatiota voidaan toteuttaa esimerkiksi kuvataiteen keinoin (Ojala & Malander 2013, 11–12). Narratiivinen sadutusmenetelmä on sellainen, jossa lapsi saa vapaasti ilmaista itseään (Karlsson & Riihelä 2012, 171). Teorian mukaan sadutus on muokattavissa jokaiselle lapselle sopivaksi (Ojala & Malander 2013, 24). Kyselyn vastauksista voimme kuitenkin todeta, että Kemin päiväkodeissa 0-2 vuotiaita ei juurikaan saduteta. Tarkastelemamme teorian mukaan sadutus olisi toteutettavissa kaiken ikäisille lapsille, mutta päiväkodeissa sadutus kuitenkin koettiin hankalaksi 0-2 vuotiaille. Erot voivat johtua siitä, että pieniä lapsia ei saduteta sen vuoksi, että se koetaan haasteelliseksi, koska he eivät osaa vielä puhua kokonaisia lauseita tai ollenkaan. Pieniä lapsia voi kuitenkin saduttaa siten, että kirjataan yksittäisiä sanoja ylös.

4.3 Sadutuksen hyödyt ja käyttömahdollisuudet

Halusimme selvittää sadutuksen hyötyjä ja käyttömahdollisuuksia sekä mahdollisesti muistuttaa lastentarhanopettajia niiden olemassaolosta. Kaikki lastentarhanopettajat ovat sadutuksesta sitä mieltä, että sadutusmenetelmä tukee lapsen mielikuvitusta ja kielen kehittymistä. Sadutusmenetelmä kohottaa itsetuntoa, jolloin lapsi uskaltaa ilmaista itseään tai lapsi saa kokea olevansa tärkeä, koska hän saa yksityistä huomiota aikuiselta. Itsetunnon vahvistamisena lastentarhanopettajat näkevät myös sen, että sadutuksessa ei ole vääriä vastauksia. Lapsi saa siis pelkästään positiivisia oppimiskokemuksia sadutuksen kautta. Saduttamisen avulla lapsi oppii lauseiden muodostamista, kehittämään omaa ajattelukykyään, kasvattamaan keskittymiskykyään sekä oppii vuorovaikutustaitoja. Lapsi voi sadutuksen avulla kertoa omista ajatuksistaan tai häntä mieltä painavista asioista. Tarkastelemassamme teoriassa on yhteneväisyyksiä lastentarhanopettajien ker-

tomista sadutuksen hyödyistä. Lapsen kieli kehittyy sadutuksen avulla ja ryhmä-sadutuksessa lapsen täytyy kuunnella muiden lasten tarinoita. Kielenkäyttö on ajattelua, sosiaalista vuorovaikutusta sekä tunteiden ja toiminnan ilmaisua kehittävä. Tutkimuksissa on myös huomattu, että lasten itsetunto on kohonnut huomattavasti saduttaessa. Lapsen yksilöllisyys ja yhteisöllisyys on saanut tilaa sadutuksen avulla. Lapsi saa aineksia vahvistaa minuuttaan sekä uskoa itseensä. Sadutus on tutkimusten mukaan selkeästi kasvattanut lapsissa omanarvontuntoa, kuten kyselyistä saamissamme vastauksissakin kävi ilmi. Sadutus on vahvistanut epävarmojen lasten itsetuntoa sekä lapset ovat saaneet yksittäistä huomiota sen avulla. (Karlsson 2014, 267 & Nurmilaakso 2011, 31, 35, 37.)

“Sadutuksella lapsi pystyy kertoa omista ajatuksistaan ja häntä mieltä painavista asioista.”

“Rikastuttaa mielikuvitusta, kielellistä kehitystä, loogista ajattelua, Antaa esiintymisrohkeutta. Positiivisia oppimiskokemuksia - väriä vastauksia ei ole. Vahvistaa itsetuntoa.”

“Sadutuksen avulla voidaan tukea lapsen kielen kehitystä, mielikuvituksen kehitystä ja itsetunnon kehitystä. Lapsi saa ilmaista itseään, kokea olevansa tärkeä saadessaan yksityistä huomiota.”

“Kielellinen kehitys, sanavarasto kehittyy, kuvien yksityiskohtien havainnointi, syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen, asioiden tapahtumajärjestyksen ymmärtäminen (ennen-nyt-sitten), jatkokertomuksissa toisten kuunteleminen, miten puhe muuttuu kirjoitettuun muotoon (kun aik. kirjaa ja sitten lapselle luetaan hänen oma tuotoksensa), miten kirjoitettua tuotosta voi jakaa muillekin.”

Lastentarhanopettajat saavat sadutuksen avulla arvokasta tietoa lapsen kokemus- ja ajatusmaailmasta, ongelmanratkaisukyvyistä sekä kielenkehittymisestä. Kyselyissä ilmenee, että jotkut tarkkailevat kielenkehittymistä laittamalla lapsen jatkamaan jonkun toisen, esimerkiksi lapsen tai aikuisen tarinaa, jossa tarkkailaan ymmärtääkö lapsi toisen puhetta. Sadutuksen avulla voidaan tarkkailla myös

lapsen kykyä muodostaa ymmärrettäviä lauseita. Aikuisen keskittyessä ainoastaan yhteen lapseen voi lapsi uskaltaa kertoa häntä mieltä painavista asioista tai omista mielenkiinnonkohteistaan, jotka eivät välttämättä tule ryhmässä esille. Tarinoiden kertominen osoittaa myös lastentarhanopettajille onko lapsi kielellisesti luova ja onko lapsella runsas mielikuvitusmaailma.

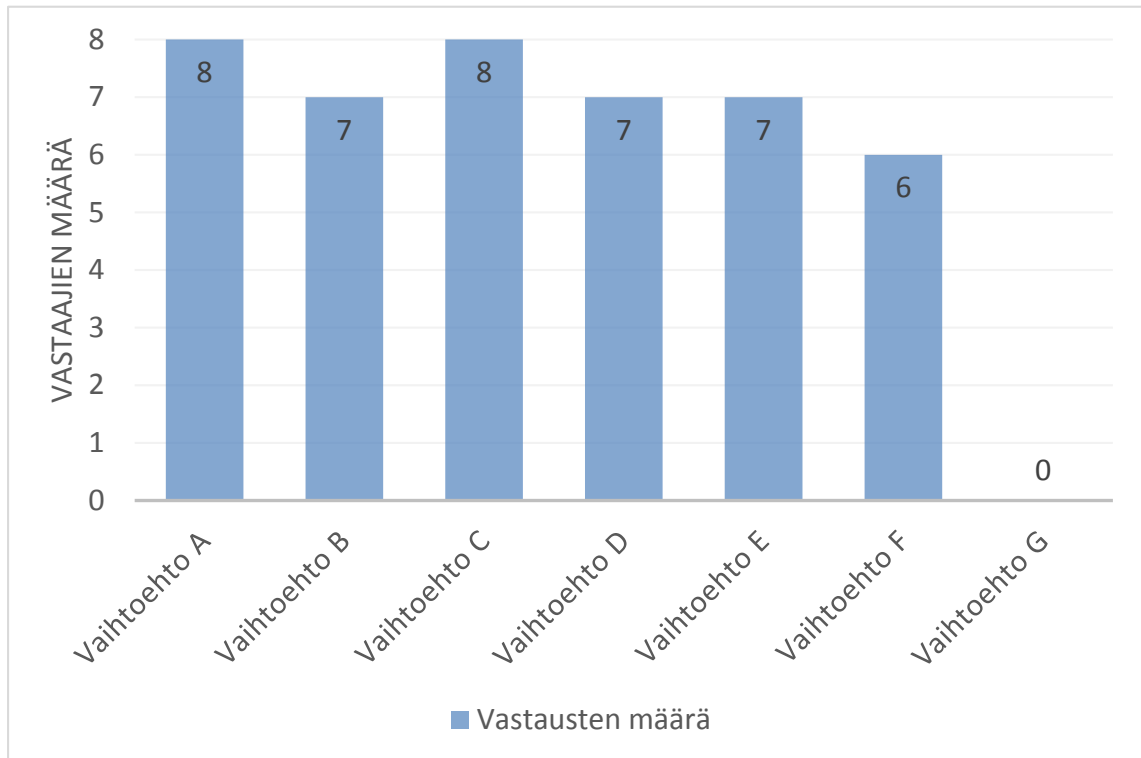
“Kuinka lapsi puhuu, rakentaa lauseita, syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen. Puheviat. Tutustuu lapsen ajatusmaailmaan, mitä hän pohtii ja ajattelee.”

“Miten lapsen kielellinen keh. edistyy, onko mielikuvitusta, osaako ajatella abstrakteja asioita, ymmärtääkö toisten lasten puhetta (jatkokertomukset), onko loogista ajattelua/kerrontaa, kertoo lapsen maailmasta, mielenkiinnon kohteista, tärkeistä jutuista.”

“Kasvattaja saa saduttamalla tietoa lapsen ajatuksista, kiinnostuksen kohteista, ongelmienratkaisutaidoista, lapsen omista vahvuuksista.”

Liisa Karlssonin ”Kuperkeikkakyydissä” tutkimusraportista (Karlsson 1999) voi huomata sen, miten monella tapaa sadutuksesta on hyötyä lapselle. Tutkimuksen johtopäätöksissä kerrotaan lasten tunteneen olonsa hyväksi ja turvalliseksi sadutus-menetelmää käytettäessä. Sadutus luo lapselle tilaisuuden kertoa ja tuoda esille omia ajatuksiaan tarinoista. Saduttaminen siis vahvistaa lasten keskustelutaitoja muiden kanssa, koska heille annetaan mahdollisuus kommentoida toisten lasten tarinoita sadutus-prosessin aikana. Tutkimuksen aikana lasten tarinoita luettiin ja saatettiin jopa lähettää toisille lapsille luettavaksi. Tämä loi lapsille tunteen, että heidät otetaan tosissaan sekä heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja niitä pidetään tärkeinä. Sadutuksen avulla aikuinen saa tietoa lapsesta, joka on hyväksi niin lapselle kuin aikuisellekin. Tutkimuksessa ammattilaiset kertoivat herkyneen lasten eroille ja jokaisen lapsen persoonalliselle tavalle toimia eri tilanteissa. (Karlsson 1999, 172, 174.)

Taulukko2. Tilanteet, joissa sadutusta on hyvä käyttää.

Taulukossa 2 on tulokset monivalinta kysymykseemme, jossa kysyimme ”Millaisessa tilanteessa sadutusta on hyvä käyttää?” Vasemmalla puolella taulukkoa voimme nähdä, että kyselyyn vastasi kahdeksan päiväkotia. Taulukon alalaidassa on luokiteltu vaihtoehdot. Siniset ”palkit” taulukossa todentavat sitä, että kuinka moni päiväkodeista oli valinnut kyseisen vaihtoehdon. Vaihtoehtoja olivat (a) kehittääksesi lapsen kielellistä ilmausta sekä mielikuvitusta, (b) mahdollisuudesta antaa lapselle yksityistä huomiota, (c) mahdollisuuden antaa lapselle ilmaista itseään, (d) vahvistaaksesi lapsen itsetuntoa, (e) selvittääksesi lapsen ajatuksia, (f) auttaaksesi lasta kertomaan hänen mielipiteitään hänen mieltä painavista asioista tai (g) jokin muu, mikä? Kysymyksen vastaukset ovat yhteneväiset käsittelemämme teorian kanssa. Sadutusta käytetään yleisimmin näissä tilanteissa ja poikkeavuuksia käsittelemämme teorian kanssa ei ollut. Vastausvaihtoehdoista sai valita yhden tai useampia. Jotkut päiväkodit eivät kuitenkaan valinneet kaikkia vastauksia, mutta mikään päiväkodeista ei hylännyt jokaista vastausvaihtoehtoa.

Lastentarhanopettajat käyttävät edellä mainituissa tilanteissa sadutusta, koska haluavat selvittää mikä lapsen mieltä painaa, kartoittaakseen vuorovaikutustaitoja ryhmässä ja koska satu on ihana muisto lapsuudesta. Sitä käytetään myös, koska halutaan selvittää lapsen kehityksen taso, jota voidaan harjaannuttaa ja tukea jos se ei ole samalla tasolla kuin muilla saman ikäisillä lapsilla. Sadutusta käytetään kahdenkeskiseen aikuisen ja lapsen väliseen aikaan. Sadutuksen avulla ujoimmat ja hiljaisimmat lapset saavat äänensä kuuluville sekä sen avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Vastaajat ovat käyttäneet sadutusta myös kokeillakseen ”lapsen mieli”- koulutuksesta saatuja oppeja. Selvittämämme teorian mukaan sadutusta on käytetty samoissa tilanteissa kuin mitä Kemin lastentarhanopettajatkin ovat käyttäneet.

“ – oma tekemä satu on ihana muisto lapsuudesta :) ”

“Halu kokeilla ”lapsen mieli”- koulutuksesta saatuja oppeja, vuorovaikutustaitojen kartuttaminen ryhmässä.”

“Sadutuksen avulla voi tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.”

“Siksi että saadaan tietoa lapsen kehityksen tasosta ja voidaan harjaannuttaa ja tukea kyseisiä taitoja.”

Sadutus menetelmällä on mahdollista muuttaa vuorovaikutussuhdetta lapsen ja aikuisen välillä tasavertaisemmaksi. Sadutusta käytettiin 1980- luvulla koulupsykologin työssä juuri tähän tarkoitukseen. Sadutuksen avulla lapset voivat kertoa omia ajatuksia, pohdintoja sekä kuvauksia omista elämän-tilanteistaan. Lasten voi olla vaikeaa vastata aikuisen esittämiin suoriin kysymyksiin. Vastaus voi jäädä vajanaiseksi tai he vastaavat miten uskovat aikuisen haluavan heidän vastaavan. Sadutuksen avulla aikuinen voi kuulla juuri sen, mitä lapsi haluaa itse kertoa, mikä lapselle on juuri sillä hetkellä tärkeää. Suomalainen sadutusjärjestelmä on kehitetty lasten äänen kuulemiseen, mutta se sopii myös kaikenikäisille. Sadutusjärjestelmä perustuu vastavuoroiseen prosessiin, jossa kertojalla on suuri vapaus

kertomuksen sisällöstä ja muodosta. Sadutusta käytetään useassa maassa sekä usealla alalla – varhaiskasvatus ei ole siis ainoa paikka, jossa sitä voi käyttää. Sadutus menetelmän avulla saadaan tietoa lapsen eli kertojan ajatuksista, mutta myös siitä prosessista, joka tapahtuu aikuisen ja lapsen välillä, mutta myös keskenään lasten välillä. (Karlsson & Riihelä 172, 190.)

Aikuisen ei tarvitse olla näyttelijä, taiteilija tai muusikko, kun hän haluaa ohjata saduttamista. Aikuisen täytyy olla vain kiinnostunut saduista, lasten ideoista sekä hänen täytyy olla valmis heittäytymään mielikuvituksen maailmaan. Ei kannata lannistua, jos saduttaminen ei heti onnistu – joskus yksikin lause riittää saduksi. Edellisestä kerrasta oppii taas jotain uutta seuraavalle kerralle ja näin saduttamisestakin tulee helpompaa, kun osaa ennakoida tilanteita ja oppii tuntemaan, kuinka lapset käyttäytyvät tilanteissa. Aikuisen tulee luoda turvallinen tilanne, jossa lapsella on helppo kertoa satua. Aikuinen myös ymmärtää, että jokainen lapsi on erilainen, eikä odota samoja asioita jokaiselta. (Ojala & Malander 2013, 22.)

4.4 Sadutuksen käytön kokemuksia

“Sadutus on hyvä menetelmä, mutta siihen on monesti liian vähän aikaa. Toteutamme pääsääntöisesti sadutukset lapsen kanssa kahdenkesken, joten vetäytyminen isosta lapsiryhmästä ei ole aina mahdollista.”

“Positiivisia kokemuksia kaikin puolin.”

“Yllättävää, hauskaa ja mielenkiintoista.”

Lopuksi kysyimme vastaajilta heidän kokemuksiaan yleisesti sadutuksen käyttämisestä. Vastaajilla on yleisesti positiivisia kokemuksia sadutuksen käyttämisestä. Sadutuksen käyttäminen on myönteistä, antoisaa ja sitä kannattaa heidän mielestään tehdä, vaikka se onkin työlästä. Sadutus on yllättävää, hauskaa ja

mielenkiintoista. Se on vaikeaa, mutta palkitsevaa ja vaikka lapsella ei heti onnistuisi saduttaminen, niin sekin tulos siitä täytyy hyväksyä. Lapset nauttivat kun ”valmis satu” luetaan heille. Sadutuksen käyttämiseen on vastaajien mielestä liian vähän aikaa ja suuresta lapsiryhmästä irtautuminen on usein hankalaa. Lapsia on antoisaa katsella, kun he nauttivat tarinoiden kertomisesta ja heistä näkee kuinka innostuneita he ovat omista tarinoistaan. Tarkastelemamme teorian tutkimusten tuloksissakin aikuiset huomasivat, että sadutuksen avulla hiljaisetkin lapset saivat ”revitellä”. Sadutus-kertojen lisääntyessä tutkimuksissa huomattiin, että hiljaisetkin sivustaseuraavat lapset uskaltoutuivat mukaan toimintaan. Sadutus saattaa muuttaa lapsen asemaa päiväkodissa positiivisella tavalla. (Karlsson 2014, 267.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyiden perusteella voimme todeta, että lastentarhanopettajilla on tietoa sadutuksesta joko erilaisten kurssien, koulutuksensa tai itseopiskelun kautta. Jotkut ovat myös saaneet tietonsa käytännön työn kautta. Kuitenkin sadutuksen käyttö ei ole kovinkaan yleistä, vaikka tietoa on. Lastentarhanopettajat käyttävät sadutusta usein vain kerran vuodessa ja vain yksi vastanneista päiväkodeista käytti sitä viikoittain. Saimme vastausten perusteella sellaisen kuvan, että sadutus on aikaa vievää eikä lastentarhanopettajilla ole siihen aikaa. Lapsiryhmät ovat myös niin suuria, että yksittäisen lapsen saduttaminen on sen vuoksi hankalaa.

Aineistosta voimme päätellä, että sadutusmenetelmien käytössä ei ole päiväkotien kesken suuria eroja. Suosituimmaksi menetelmäksi nousi kuvasadutus, jota jokainen päiväkotikoti kertoi käyttävän. Kuvasadutusta käytetään niin, että lastentarhanopettajat saduttavat lapsia esineiden tai taideteosten avulla. Osassa vastauksista ilmeni se, että lapset saavat itse kuvittaa kertomansa tarinan. Vanhempiä lapsia, kuten esikouluikäisiä, lastentarhanopettajat saduttavat niin, että he jatkavat tarinaa tai aloittavat niitä ihan itse. Sadutusmenetelmien käyttö riippuu vastausten mukaan siitä minkä ikäinen lapsi on tai kuinka lapsi on kehittynyt kognitiivisesti. Esimerkiksi, yksi- vuotiasta lasta voi olla vaikeaa saduttaa, jos hän ei osaa vielä puhua. Lastentarhanopettajien vastauksista kävikin ilmi, että he eivät ole juurikaan saduttaneet 0-2- vuotiaita lapsia. Eniten he ovat saduttaneet 2-6- vuotiaita.

Kyselyistä saamamme tulokset todentavat opinnäytetyössämme käsittelemäämme teoriaa siitä, että sadutuksesta on paljon hyötyä lapselle. Kaikkien kyselyyn vastanneiden lastentarhanopettajien mielestä sadutus tukee lapsen mielikuvituksen sekä kielen kehittymistä. Sadutuksen avulla lapsi saa vahvistusta itsetunnolle sillä siinä ei ole vääriä vastauksia. Kyselyiden vastauksissa ilmenee, että sadutus on kaikin puolin positiivista lapselle eikä se voi vahingoittaa häntä. Sadutuksessa lapsi kertoo tarinoita, joten se vahvistaa hänen kielitaitoaan ja ryhmäsadutuksessa lapsi saa kokemusta muiden edessä puhumisesta.

Lastentarhanopettajien mukaan, he saavat paljon tietoa lapsesta sadutuksen avulla. Satujen kerronnasta käy esimerkiksi ilmi, osaako lapsi muodostaa ymmärrettäviä lauseita tai ymmärtääkö hän toisten puhetta. Yksittäistä lasta sadutettaessa lastentarhanopettajien mukaan hetki on niin intiimi, että lapsi saattaa kertoa hänen mieltään painavista asioista aikuiselle. Aikuinen voi tämän jälkeen tarttua huolenaiheisiin ja keskustella lapsen kanssa niistä. Lastentarhanopettajat olivat yksimielisiä tilanteista joissa sadutusta voi hyödyntää. Yleisimpiä tilanteita, missä sadutusta voidaan muun muassa käyttää, ovat tilanteet joissa kehitetään lapsen kielellistä ilmaisua sekä mielikuvitusta, jossa aikuisella on mahdollisuus antaa lapselle yksityistä huomiota sekä ilmaista itseään, tilanteet joissa vahvistetaan lapsen itsetuntoa sekä selvittääkseen lapsen ajatuksia sekä auttaakseen lasta kertomaan mieltä painavista asioista.

Teoriaa kerätessä olemme huomanneet sadutuksen olleen todella muokattavissa oleva työskentelymenetelmä. Jokainen voi muokata siitä itselle sekä ryhmälle sopivaksi. Sadutuksessa ei ole oikeaa tai väärää tapaa toimia, kunhan pari perusasiaa pysyy mukana, kuten esimerkiksi sadun kirjaaminen ylös sekä lapsen mahdollisuus muokata satua. Lapsia voidaan saduttaa esimerkiksi kuvien, musiikin tai kirjojen avulla, jonka ansiosta jokainen löytää varmasti itselleen sopivan toimintamuodon. Olemme huomanneet teoriaa kerätessä, kuinka paljon lapselle on hyötyä saduttamisesta. Sadutuksen avulla muun muassa lapsen kielellinen osaaminen kehittyy, hänen minäkuvansa vahvistuu ja lapsi kokee itsensä arvostetuksi.

Johtopäätösten myötä koemme, että lastentarhanopettajat tykkäävät saduttamisesta, mutta heillä ei ole riittävästi aikaa sen toteuttamiseen. Sadutus on menetelmä, jota voi muokata jokaiselle sopivaksi ja sitä voi tehdä missä vain. Vastauksista saa sellaisen kuvan, että sadutus olisi haasteellista ja paljon aikaa vievää, vaikka sadutuksesta voisi muokata pieniä hetkiä, jotka eivät vie paljoa aikaa. Lastentarhanopettajat voisivat suunnitella toimintaansa siten, että sadutus kuuluisi siihen, esimerkiksi koko ryhmän voimin jolloin kenenkään ei tarvitsisi vetäytyä

ryhmästä pois. Lastentarhanopettajat voisivat hyödyntää sadutukseen myös ilta-päivän tunteja, jolloin osa lapsista on haettu jo kotiin ja jäljellä on vain muutama lapsi enää. Tällöin sadutusta voisi tehdä myös yksittäisen lapsen kanssa.

6 POHDINTA

Kyselyiden vieminen lastentarhanopettajille oli avartava kokemus. Kyselyiden avulla saimme realistisen näkemyksen siitä, kuinka usein sadutusta käytetään Kemin päiväkodeissa. Kyselyiden vastauksista selvisi, että sadutuksen käyttö oli vähäistä Kemin päiväkodeissa. Yleisesti lapsia sadutetaan vain vuosittain ja sitä tehdään kuvien avulla. Tulevaisuudessa aiomme tehdä itse toisin työskennellessä lastentarhanopettajina. Sadutuksen käyttöä tulisi lisätä päiväkodeissa ja erilaisten menetelmien tuominen mukaan toimintaan lisää työntekoon uutta intoa ja mielenkiintoa.

Pohdimme kyselyitä lukiessa, että ovatko lastentarhanopettajat vastanneet totuudenmukaisesti kyselyyn. Kysely toteutettiin ryhmäkyselynä, joten vastaajilla saattoi olla paineita vastata siihen. Todelliset eriävät mielipiteet saattoivat jäädä vähäisiksi, jos he eivät uskaltaneet sanoa, etteivät ole esimerkiksi saduttaneet ollenkaan. Pohdimme myös miten ajankohta vaikutti kyselyiden tuloksiin, koska veimme kyselyt päiväkoteihin heti toimintakauden alussa. Toimintakauden alussa on uudet lapsiryhmät, joiden kanssa lastentarhanopettajat eivät olleet vielä ehtineet tehdä paljon asioita.

Jäimme, miettimään miksi vain yksi kyselyyn vastanneista päiväkodeista kertoi käyttävän sadutusta 0-2 vuotiaiden lasten kanssa. Lapsen ei tarvitse osata muodostaa järkeviä lauseita kertoakseen satua. Lapsi pystyy yksittäisillä sanoilla ja jopa äänillä kertomaan, mitä esimerkiksi kuvassa tapahtuu. Kokevatko lastentarhanopettajat alle kaksivuotiaiden lasten sadutuksen tarpeettomaksi tai liian vaikeaksi? Toivomme, että nämä eivät ole syitä pienten lasten vähäiselle sadutukselle, koska pienikin lapsi tarvitsee huomiota ja kehuja onnistumisestaan sekä aikuista, joka kuuntelee, mitä hänellä on sanottavana. Mielestämme sadutus on hyvä keino seurata lasten kielellistä kehitystä. Jo varhaisessa vaiheessa aloitettu sadutus voi olla hyvä menetelmä seurata lapsen kielen ja mielikuvituksen kehittymistä. Kun sadut arkistoidaan esimerkiksi lapsen henkilökohtaisten papereiden

joukkoon, voidaan niistä muun muassa vanhempien kanssa seurata, miten lapsi on kehittynyt päiväkotivuotien aikana.

Aineistoa analysoidessa jäimme pohtimaan mikä voisi olla ratkaisu siihen, että sadutusta käytettäisiin enemmän kemiläisissä päiväkodeissa. Kyselyn perusteella tiedämme, että lastentarhanopettajilla on tietoa sekä taitoa saduttaa lapsia. Suurin syy sadutuksen vähäisyydelle on mielestämme lastentarhanopettajien tiukka ja kiireellinen aikataulu sekä se, että sadutuksen monipuolisuus ja muokattavuus on saattanut unohtua. Sadutuksen ei tarvitse olla monen sivun mittainen yhden lapsen kertoma satu vaan sitä voidaan tehdä lasten kanssa ryhmässä esimerkiksi päivittäisellä aamutuokiolla. Mielestämme yksittäisen lapsen saduttaminen ja siihen tarvittavan hetken hankkiminen on järjestelykysymys.

Yleisesti koko opinnäytetyöprosessi on opettanut meille paljon. Olemme oppineet toisiltamme uusia ajattelu- ja toimintamalleja sekä kärsivällisyyttä ja aikatauluttamista, mikä on tulevan ammattimme kannalta tärkeää. Opinnäytetyöprosessi on opettanut tiedon hakemista erilaisista lähteistä sekä kriittisyyttä lähteitä kohtaan. Opinnäytetyötä tehdessä olemme oppineet sietämään painetta ja työskentelemään paineen alla, kun tuntuu, että jokaiselle päivälle on jotain tekemistä, mutta silti täytyy saada hommia eteenpäin. Ennen koko opinnäytetyöprosessin aloittamista meillä ei ollut minkäänlaista kokemusta kyselyn suunnittelusta, lähettämisestä ja analysoinnista. Prosessin aikana opimme työstämään saamiamme vastauksia sekä opimme huomaamaan mitä olisimme voineet tehdä kyselyssä toisin. Opinnäytetyömme on antanut meille tarkempaa tietoa sekä varmuutta sadutuksen käyttöön. Ennen opinnäytetyön tekemistä tietomme oli hyvin vähäistä ja tunsimme, että emme ole valmiita saduttamaan lapsia. Sadutuksesta ei ole puhuttu paljoa koulun tai harjoitteluiden aikana, joten tietoa ei ole ollut tarjolla kuin itse opiskelun avulla.

Nyt prosessin loputtua, voimme todeta, että olemme tyytyväisiä työhömmeksemme sekä mielestämme olemme saaneet vastaukset tutkimuskysymykseemme. Saimme työmme ajallaan valmiiksi, uudelleen lähetetyistä kyselyistä huolimatta. Saimme solmittua luotettavan yhteistyön meidän ja päiväkotien välille, joka mahdollisti

opinnäytetyön onnistumisen. Lähdekirjallisuuden kerääminen ja käsitteleminen oli meille hieman vaikeaa vähäisen materiaalin takia. Materiaalia ei ollut tarjolla kovinkaan helposti, vaan jouduimme etsimään, tutkimaan ja lukemaan erilaista materiaalia todella paljon, että löysimme ja saimme koottua oikeanlaisen lähdekirjallisuuden meille. Vaikeuksista huolimatta teoriaosuus onnistui mielestämme hyvin. Se on ytimekäs, tarpeeksi laaja ja ihminen joka ei ole vielä tutustunut sadutukseen, ymmärtää tekstin avulla sen tarkoituksen ja mahdollisuudet.

Näin jälkeenpäin ajateltuna voisimme miettiä kyselyiden lähettämisen ajankohdan niin, että se onnistuisi heti kerralla. Olisimme voineet kysyä kyselyissä mitä saduille tapahtuu sadutuksen jälkeen. Kerätäänkö sadut esimerkiksi kasvunkansioihin tai luetaanko niitä myöhemmin lapsille? Saavatko lasten vanhemmat nähdä satuja? Tutkimusta voisi jatkaa siten, että lähettäisimme kyselyn vaikuttiko kyselyyn vastaaminen mitään sadutuksen käyttöön tai lastentarhanopettajien asenteisiin sadutusta kohtaan. Jatkotutkimuksessa voisimme myös kysellä mitä saduille tapahtuu sadutuksen jälkeen sekä hyödynnetäänkö niitä esimerkiksi lapsen kehityksen seuraamisessa.

LÄHTEET

- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa- Lasten varhaisten vuorovaikutusten tukeminen. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Eskola, J & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Helenius, A., Jääliñoja, P, & Sormunen, H. 2000. Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 14.11.2015
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kalland, M. 2014. Leikki opettaa tärkeitä taitoja. Viitattu 11.11.2015.
<http://www.kokosuomileikkii.fi/leikkiopettaa/>
- Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin, Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus- Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus- Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. 2012. Sinun, minun, meidän mango, sadutusta yli kulttuurirajojen. Taksvärkki ry.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 2012. Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.). Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2003. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.
- Kemin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011. Nettijulkaisu. Viitattu 27.9.2015
<http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2014/03/Vasu2011.pdf>
- Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmijärvi, M. & Välimäki, A-L. (toim.). Lapsi ja kieli, Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino.
- Ojala, T. & Malander, E-L. 2013. Ipana-impro- Opas osallistavaan satuimprovisaatioon. Tallinna: Tallinn Book Printers, Tallinna 2013.
- Riihelä, M. 2012. Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.). Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Turun kristillinen opisto 2015. Sadutus ja tarinat –kurssi. Viitattu 27.9.2015
<http://www.turunkristillinenopisto.fi/index.php/tyoeelaemaekoulutus/71-tyoeelaemaekoulutus/1617-sadutus-ja-tarinat-kurssi>
- Villkka, H. 2007. Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Välimäki, A-N. 2011. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003/2005. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-N. (toim.). Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kysely lomake

Liite 1

Hyvät lastentarhanopettajat

Opiskelemme Lapin Ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä sosionomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Teemme opinnäytetyömme sadutuksesta ja sen yleisyydestä Kemissä. Opinnäytetyömme avulla selvitämme kuinka yleistä saduttaminen on Kemien päiväkodeissa sekä haluamme lisätä keskustelua sadutukseen liittyen, jotta sadutuksen hyödyt ja mahdollisuudet saisivat huomiota.

Opinnäytetyön toteutamme kyselytutkimuksena, johon kutsumme teidät osallistumaan. Osallistuminen merkitsee oheisen kyselylomakkeen täyttämistä yhdessä kaikkien päiväkodin lastentarhanopettajien kanssa. Tarkempi ohjeistus kyselyyn vastaamisesta löytyy itse kyselylomakkeesta. Osallistuminen kyselyyn vastaamiseen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Kyselyyn vastataan nimettömästi. Olemme saaneet opinnäytetyömme tekemiseen toimeksiantosopimuksen sekä tutkimusluvan.

Ohessa on vastauskuori, jonka tulemme noutamaan 21.8.2015 henkilökohtaisesti. Kyselyyn vastaamiseen teillä on aikaa noin kaksi viikkoa. Vastaukset noudamme päiväkodeista kello 16 mennessä.

Vastauksenne on tärkeä osa opinnäytetyömme onnistumista. Vastaamalla kyselyyn tuette opinnäytetyötämme.

Opinnäytetyömme ohjaajina toimivat Seija Järvi, puh. 050 316 7667 ja Sari Leppälä, puh. 050 310 9342 Lapin Ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme tullaan julkaisemaan Internetissä osoitteessa Theseus.fi

Ystävällisin terveisin,

Eveliina Toivanen
Eveliina.Toivanen@edu.lapinamk.fi

Riina Vierimaa
Riina.Vierimaa@edu.lapinamk.fi

Liite 2 1(6)

Kysely sadutus- menetelmän käyttämisestä Kemin päiväko- deissa työskenteleville lastentarhanopettajille

Kyselymme on suunniteltu ryhmäkyselyksi ja se on tarkoitettu päiväkotinne lastentarhanopettajille. Toivomme, että keskustelisitte aiheestamme ja koostaisitte yhteisen vastauksen kyselylomakkeeseen. Voitte vastata kyselyyn myös pienemmissä ryhmissä ja lisätä vastauksiin asioita, mitä toiset eivät ole vielä maininneet. Toivomme, että mahdollisimman moni lastentarhanopettaja vastaisi kyselymme.

Jos vastauksenne eivät mahdu niille varatuille viivoille, voitte jatkaa vastausta kyselylomakkeen viimeisellä sivulla olevalle ylimääräiselle vastauspaperille. Muistakaa numeroida vastauksenne.

Vastaamalla kyselyyn tuette opinnäytetyötämme.

1. Kuinka moni teidän päiväkodin lastentarhanopettajista vastaa kyselyyn?

2. Kuinka olette keränneet/saaneet tietonne sadutuksesta?

- a. Opintojen aikana
- b. Erilaisten kurssien tai koulutusten avulla
- c. Olette opiskelleet itsenäisesti
- d. Jokin muu, mikä? _____

3. Kuinka usein käytätte sadutusta työssänne?

- a. Päivittäin
- b. Viikoittain
- c. Kuukausittain
- d. Vuosittain
- e. Emme ollenkaan

Liite 2 2(6)

4. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen että, ette ollenkaan, miksi?

5. Minkälaisia sadutus-menetelmiä käytätte päiväkodissanne?

6. Minkä ikäisiä lapsia olette saduttaneet? Tarvittaessa ympyröikää useampi vaihtoehto.

- a. 0-2 vuotiaita
- b. 3-4 vuotiaita
- c. 5-6 vuotiaita

7. Miten olette soveltaneet sadutus- menetelmää eri-ikäisten lasten kanssa?

Liite 2 3(6)

8. Miten sadutus- menetelmä tukee lapsen kehitystä?

9. Millaista lisäarvoa/tietoa sadutus-menetelmä antaa lapsesta kasvattajalle?

10. Millaisessa tilanteessa sadutusta on hyvä käyttää? Tarvittaessa ympyröikää useampi vaihtoehto.

- a. Kehittääksesi lapsen kielellistä ilmausta sekä mielikuvitusta
- b. Mahdollisuudesta antaa lapselle yksityistä huomiota
- c. Mahdollisuuden antaa lapselle ilmaista itseään
- d. Vahvistaaksesi lapsen itsetuntoa
- e. Selvittääksesi lapsen ajatuksia
- f. Auttaaksesi lasta kertomaan hänen mieltään painavista asioista
- g. Jokin muu, mikä?

Liite 2 4(6)

11. Miksi olette käyttäneet sadutusta edellisessä kysymyksessä mainituissa tilanteissa?

12. Millaisia kokemuksia teillä on yleisesti sadutuksesta?

Liite 2 5(6)

13. Tahtoisitteko kertoa jotain muuta sadutuksesta tai kyselyyn vastaamisen yhteydessä heränneistä ajatuksistanne liittyen sadutukseen?

Kiitos ajastanne ja vastauksistanne!

